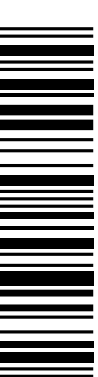

TRIMITAS

V. PUTVINSKIS-PŪTVIS:
„NE VIEN GINKLU
TĖVYNĘ GINTI“

9771.39247.5004

1,99 €

ČIA UGDOMI LYDERIAI

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

ŠTĪKMYBĖ
KOVOS DVASIA
INICIATYVUMAS
PROFESIONALUMAS

44

WWW.LKA.LT

+370 682 31072

LKA.ATRANKA@MIL.LT

@karoakademija

@lietuvos_karo_akademija

lietuvos karo akademija

©„Trimitas“, 2023
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesiui - medžiagų
kitam numeriui laukiame iki
einamojo mėnesio 10 dienos
intinai!

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2023 m. Nr. 10 (1378)
Tiražas 1000 egz.

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę.

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **LŠS KRONIKA.** V. Putvinkis-Pūtvis: „Ne vien ginklu tėvynę ginti“
- 6 **PRATYBOS.** „Žalčio lizdas 2023“ | ERVINAS SPŪDYS
- 8 **PRATYBOS.** „Kauno rajono tauras 2023“: saugumas - pirmiausia | VALDAS KILPYS
- 12 **VIENAS IŠ MŪSŲ.** Mindaugas Atas: „Šaudymas medicinai netrukdo“ | VALDAS KILPYS
- 14 **IŠMOKTOS PAMOKOS.** Pabūti evakuojamojo kailyje: kaip elgtis civiliui sprogus Astravo AE | GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
- 17 **GINKLAS.** Istoriniai šnipų ginklai. I dalis. Palašas-lazda | VALDAS KILPYS
- 18 **PLAKATAS.** Istoriniai šnipų ginklai. PALAŠAS-LAZDA
- 21 **SAJA.** Pilietinis pasipriešinimas XXI a. perspektyvoje
- 22 **JAUNIEJI ŠAULIAI.** Geras žodis ir dėmesys - geriausias vaistas nuo visų ligų | EDITA VEŽBICKAITĖ
- 24 **INSTRUKTORIAI KALBA.** Karolina Savickytė: „Jūsų galvos yra protingesnės nei „CHATGPT“ | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 26 **ŠAULIŠKA INICIATYVA.** Kaune - šauliškos dronų konstravimo dirbtuvės: nepriklausomybė nuo kitų ir pajėgumų didinimas | RASA MARKAUSKAITĖ
- 28 **GINKLO BROLIAI.** Išgyvenimo pratybos padeda ruošti didesniems iššūkiams | LINA VAITIEKŪNAITĖ
- 30 **V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Iš amžių glūdumos kovoje už Lietuvos laisvę | STASYS IGNATAVIČIUS
- 32 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** Lietuvos kariuomenės karių savanorių takais Kaune 1919-1920 m. | LIUTAURAS TRUMPULIS

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Batžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė,
Paulius Budrikis (CRITICAL)

Redakcijos kolegija:
Žilvinas Neliubšys (CV narys)
Aurimas Navikas (CV narys)
Augustas Žukauskas (CV narys)
Aušra Garnienė (LŠS Komunikacijos skyriaus vedėja)
Gabrielius E. Klimenka (šaulys)
Gertrūda Šitkauskaitė (neformaliojo švietimo mokytoja)
Irena Šalaviejiienė (išėivijos šaulė)

Viršelio nuotrauka: Kelmės krašto muziejaus archyvas.
Šauliai, centre sėdi Emilija ir Vladas Putvinskiai. Nuotrauka L. Danin, Kelmė. Apie 1928 m.

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.

Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Projektą „Visuomenė karo akivaizdoje: paradigmos kaita“ (straipsnis „Mindaugas Atas: „Šaudymas medicinai netrukdo“) remia Spaudos, radijo ir televizijos remimo fondas.

2023 m. skirta 4 000 eurų.

V. PUTVINSKIS-PŪTVIS: „NE VIEN GINKLU TĖVYNĘ GINTI“

„Trimito“ informacija
NUOTRAUKOS: Vilmantas Raupelis

Bajoras, dvarininkas, visuomenės ir kultūros veikėjas, rašytojas, knygnešys, žuvininkystės pradininkas Lietuvoje, vienas iš Lietuvos šaulių sąjungos kūrėjų: išties platus spektras veiklų tilpo vienos asmenybės – Vlado Putvinskio-Pūtvio – gyvenime. Spalio 6-ąją minėjome 150 metų nuo jo gimimo, tačiau jo iškeltos idėjos aktualios ir šiandien. Prisiminti šią Lietuvos valstybei bei jos piliečiams daug nuveikusią asmenybę spalio 6 dieną šauliai ir visuomenė rinkosi Vytauto Didžiojo karo muziejuje Kaune.

1.-2. Lietuvos šaulių sąjungos Garbės sargybos kuopos šauliai.

Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Itn. Linas Idzelis atkreipia dėmesį ir į V. Putvinskio-Pūtvio tvirtą, ryžtingą charakterį. „Ne vien ginklu Tėvynę ginti“, – yra sakęs V. Putvinskis-Pūtvis. Šaulių sąjunga buvo įkurta visuomenėje propaguoti sportą, kultūrą ir kūrybą. Nors dėl sporto V. Putvinskis-Pūtvis sulaukė muzikiškos kritikos, ėmė ir darė, nekreipdamas dėmesio į tuos, kurie tik sėdėjo ant suoliuko ir kritikavo, todėl ne tik šauliams ar istorija besidomintiems, bet ir visiems Lietuvos piliečiams svarbu žinoti, vertinti ir prisiminti šią asmenybę bei sekti jos pavyzdžiu.“

„V. Putvinskis-Pūtvis aiškiai apibrėžia, kad kiekvienas iš mūsų esame valstybės dalis ir kad nuo mūsų veiksnių bei darbų priklauso valstybės likimas: kokie būsimės mes, tokia bus mūsų valstybė“, – priminė Vytauto Didžiojo karo muziejaus direktorė Rita Malinauskienė.

Tiek pats V. Putvinskis-Pūtvis, tiek jo šeimos nariai tai visiems rodė savo pavyzdžiu ir kiekvienu darbu.

Kelmės krašte, Putvinskių giminės

dvaruose, jo tėvas bajoras Rapolas Putvinskis telkė vyrus priešintis carui per 1863 metų sukilimą, už ką vėliau buvo ištremtas į Sibirą. V. Putvinskis-Pūtvis, gyvendamas Graužikų, Šilo-Pavėžupio dvaruose, suorganizavo platų draudžiamos lietuviškos spaudos platinimo tinklą. Vėlesni jo nuopelnai žemės ūkio, švietimo, kultūros, sporto, gynybinių pajėgumų stiprinimo, Lietuvos teritorinio vientisumo su Klaipėdos kraštu ir sostine Vilniuje srityse nekelia abejonių.

„Aktyvaus, sąmoningo Lietuvos piliečio paveikslas, kurį mums paliko V. Putvinskis-Pūtvis, yra tarsi ikona, į kurią turime orientuotis: tai pilietis, kuriam rūpi, kas vyksta Lietuvoje, rūpi jos saugumas ir laisvė, rūpi jos ateitis. Kurdamas Lietuvos šaulių sąjungą 1919-aisiais V. Putvinskis-Pūtvis ją matė kaip aktyvius, sąmoningus valstybės piliečius vienijančią organizaciją, kurios nariai pasiryžę aukoti savo gyvybę už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Kokie mes, Lietuvos piliečiai, būtume šiandien, jeigu V. Putvinskis-Pūtvis būtų to nepadaręs?“ – retoriškai klausė Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Itn. Linas Idzelis. »

DISKUSIJA: „PRIESAKAI ŠAULIUI: GYVENU JAIS“

„Gink Lietuvos nepriklausomybę ir lietuviškąją žemę; švieskis ir šviesk; stiprink valią ir kūną; būk drausmingas ir mandagus; gerbk ginklą; būk teisus ir teisingas; tesėk žodį; būk budrus; saugok valstybės turtą; brangink šaulio vardą ir Lietuvos garbę“, – tokius priesakus arba įsakymus šauliams paliko pilietišumą Lietuvoje budinęs Šaulių sąjungos idėjinis lyderis. Vytauto Didžiojo karo muziejuje susirinkę šauliai svarstė, ar prieš 150 metų gimęs V. Putvinskis ir šiandien palieka pėdsaką mūsų valstybės ir kiekvieno šaulio gyvenime? Ar juo suformuluoti priesakai šauliui vis dar kalba šiandienos šauliui? Kokia jų reikšmė šių dienų kontekste?

Savo mintimis diskusijos metu dalijosi Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės Mato Šalčiaus 1015-osios šaulių mokomosios kuopos vadas, teologijos mokslų daktaras Gabrielius E. Klimenka, Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas-jauųjų šaulių vadas Tadas Venskūnas, Lietuvos šaulių studentų korporacijos „Saja“ pirmininkė Martyna Povilavičiūtė, Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės Giedriaus Matulionio 103-iosios kuopos vadas Ramūnas Šerpatauskas, Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadas ats. kpt. Vytautas Žymančius, Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaulė Edita Vežbickaitė.

Diskusijos metu kalbėta ne tik apie priesakų reikšmę, bet ir tai, kaip šauliams sekasi jų laikytis, koks priesakas jiems patis reikšmingiausias ir koku priesaku būtų galima papildyti jų dešimtuką. Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas T. Venskūnas akcentą dėjo ant pirmojo šaulių priesako „Gink Lietuvos nepriklausomybę ir lietuviškąją žemę“. Pasak jo, jeigu visi stengsis laikytis šio priesako, bus įgyvendinti ir visi likę devyni.

Giedriaus Matulionio 103-iosios kuopos vadas R. Šerpatauskas pabrėžė asmeninio pavyzdžio svarbą. „Norėdamas, kad šauliai laikytųsi įsakymų šauliui, visų pirma juos žinoti ir jų laikytis turi pats. Mūsų kuopoje tiek prie mano kabineto, tiek mokomojoje klasėje kabo įrėminti įsakymai šauliui, tad kiekvienas į kuopą atėjęs šaulys ar kandidatas ar tiesiog svečias visų pirma susipažįsta su jais. Su kiekvienu kandidatu atskirai aptariame, ar jam yra priimtini šie įsakymai, ar jis pajėgs jų laikytis“, – pasakojo R. Šerpatauskas.

„Šaulio priesakai man – šventas reikalas“, – diskusijos metu ne kartą sakė šaulė Edita Vežbickaitė.

3

Pagrindinis ir pats svarbiausias iš dešimties priesakų jai yra – septintasis „Tesėk žodį“. Šaulė juokaudama pridūrė, kad tereikia išmokti taip nesisieloti, kai jo nesilaiko kiti. Pasak Editos, įstojus į šaulių gretas, visi priesakai gyvenime užėmė svarbią vietą ir kasdienybėje tikrai neužmirštami. „Sunkiausia laikytis trečiojo – „Stiprink valią ir kūną“, bet nieko nėra neįmanoma, kai esi šaulys“, – su šypsena pasakojo Edita.

Lietuvos šaulių sąjungos studentų korporacijos „Saja“ pirmininkė, paklausta, kuris priesakas reikšmingiausias jai, atsakė, kad „Švieskis ir šviesk!“. „Mūsų šauliška bendruomenė niekada nepamiršta mokslo vaidmens ir jo puoselėjimo svarbos, nes juk tai ir buvo mūsų pradininko, įkūrėjo, ideologo V. Putvinskio-Pūtvio tikslas. Švietimas yra mūsų svarbiausias ginklas, leidžiantis mums tobulinti ir puoselėti tautinę kultūrą, istoriją ir tradicijas. Juk ir mes, studentai, atitolę nuo rinktinių, susibūrėme į Lietuvos šaulių studentų korporaciją „Saja“ tam, kad puoselėtume šaulišką idėją, būtume tie, kurie skleidžia mokslo žinią, ir Lietuvos šaulių sąjungoje būtų intelektualinės pajėgos, kurios skleidžia akademiškumo svarbą. V. Putvinskio vizija apie Tėvynės aristokratų reiškia ne tik moralinę aukštumą, bet ir intelektualinį tobulumą. Skatinkime visus mūsų narius tapti aktyviais švietimo skleidėjais ir nuolat mokytis siekiant asmeninio tobulėjimo,

tautinės pažangos. Juk „Šviesk ir šviesk!“ nėra tuščias posakis. Tai raginimas visiems šauliams atlikti aktyvų vaidmenį. Turime skatinti patriotizmą ir tautinę savimonę, ugdydami jaunąją kartą, kad ji perimtų mūsų šauliškumo užduotis ir tikslus“, – įkvėpiančiai savo mintis dėstė studentų korporacijos „Saja“ pirmininkė Martyna Povilavičiūtė.

Visi diskusijos dalyviai pritarė, kad vienuoliktasis priesakas galėtų būti „Sušaulink Lietuvą: atvesk į Šaulių sąjungą tėvus, brolius, seses, vaikus, draugus...“. „Esame dalis ilgos ir garbingos šauliškos idėjos, kurią turime perduoti ateities kartoms. Tai ne tik šauliškos veiklos tąsa, tai mūsų vertybių, patriotizmo ir tautinės atsakomybės skleidimas kitoms kartoms. Skatinkime jų ugdymą, kad jie visi galėtų tęsti mūsų darbą ir kurti dar stipresnę, saugesnę Lietuvą. Tęsdami šią misiją iš kartos į kartą, sušaulinkime Lietuvą ir puoselėkime mūsų tautos vertybines šaknis!“ – apie galimą naują priesaką kalbėjo Martyna. Gražu, kai į šaulišką veiklą įsijungia visa šeima, – vieningai pritarė diskusijos dalyviai.

3. Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės ansamblis „Žaibas“ renginį pradėjo Lietuvos Respublikos himnu, o vėliau su šauliais giedojo šaulių himną.

4

4. Diskusijos „Priesakai šauliui: gyvenu jais“ dalyviai: iš kairės Edita Vežbickaitė, ats. kpt. Vytautas Žymančius, Ramūnas Šerpatauskas, Martyna Povilavičiūtė, Tadas Venskūnas, Gabrielius E. Klimenka.

APDOVANOJIMAI

Minint V. Putvinskio-Pūtvio 150-ąsias gimimo metines, Lietuvos šaulių sąjunga ir Lietuvos šaulių sąjungos V. Putvinskio-Pūtvio klubas metų pradžioje paskelbė kūrybinių rašinių ir poezijos konkursą „Vladas Putvinskis-Pūtvis – Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjas ir ideologas“.

Už dalyvavimą kūrybinių rašinių ir poezijos konkurse padėkota jo laimėtojai Palangos Senosios gimnazijos moksleivei Gerdai Gailiūšytei, konkurso laureatams Kauno „Saulės“ gimnazijos moksleivei Gabrielei Kasperavičiūtei, Marijampolės profesinio rengimo centro moksleivei Aistei Krilavičiūtei, Kėdainių rajono Labūnavos pagrindinės mokyklos moksleivei Paulinai Kamilei Bieliauskaitei. Konkurso dalyviai apdovanoti V. Putvinskio-Pūtvio klubo įsteigtais prizais ir Lietuvos šaulių sąjungos vado padėkomis.

Darbus vertinusios Lietuvos šaulių sąjungos vado įsakymu sudarytos vertinimo komisijos pirmininkas Gediminas Jankus, sveikindamas konkurso dalyvius, pasidžiaugė, kad moksleiviai suvokia V. Putvinskio-Pūtvio reikšmę Lietuvos valstybei, o savo kūrybiniuose darbuose puikiai atskleidė tautinio atgimimo bei kovos už Lietuvos nepriklausomybę idėją per vieno konkretaus asmens – V. Putvinskio-Pūtvio – gyvenimą ir veiklą.

PROGINIS ATVIRUKAS

Minint Lietuvos šaulių sąjungos 100-metį buvo išleistas pašto ženklas su V. Putvinskio-Pūtvio portretu, tad šiemet buvo nuspręsta išleisti atviruką su specialiuoju spaudu.

Atviruko ir spaudo autorė Augustina Lubė. Atviruko kompozicijai pasirinktas naudoti Lietuvos šaulių sąjungos medalio aversas, kurio autorius Petras Rimša [1881–1961]. Dėl medalio naudojimo buvo gautas P. Rimšos vaikičio sutikimas. „Spaude vaizduojami akiniai ir knyga – taip simboliškai įamžinti visi V. Putvinskio darbai, o ypač jo raštai, kuriuose slypi visa mūsų organizacijos, kaip valstybės gynėjų, ideologija. Kadangi šio atviruko tiražas nedidelis, jis taps retenybe kolekcionieriams“, – įsitikinęs V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius.

Spalio 6-ąją visi norintys antspauduoti atviruką galėjo įsigyti Vytauto Didžiojo karo muziejuje vykusio renginio metu. Tą dieną jo antspaudavimas specialiuoju spaudu vyko ir Lietuvos pašto skyriuje Kaune, įsikūrusiame Karaliaus Mindaugo pr. 49. Korespondencija siunčiama iš šio pašto, kliento pageidavimu, bus antspauduojama šiuo spaudu ir toliau. x

5

5. Vlado Putvinskio-Pūtvio metinėms skirtas atvirlaiškis.

1

„ŽALČIO LIZDAS 2023“

TEKSTAS: Ervinas Spūdys
NUOTRAUKOS: Rita Gudė

2

1. Bendra pratybų dalyvių - kovinių ir komendantinių šaulių bei KASP 802-osios rinktinės karių rikiuotė Arvyduose.

Lietuvos šaulių sąjungos Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės jungtinės šaulių pajėgos kartu su Krašto apsaugos savanorių pajėgų Didžiosios Kovos apygardos 8-osios rinktinės 802-osios kuopos kariais rugsėjo 29–spalio 1 dienomis surengė šiemet didžiausias bendras karines pratybas „Žalčio lizdas 2023“. Pratybų metu buvo treniruojamasi atlikti gynybines bei puolamąsias operacijas simuliuojant realius grėsmių scenarijus, remiantis Rusijos pradėto karo Ukrainoje pamokomis.

2. Kovinių šaulių puolamoji operacija Arvydu gyvenvietėje Vilniaus r., kurios metu pagal pratybų scenarijų siekta išstumti įsitvirtinusias KASP 802-osios rinktinės pajėgas.

Vilniaus miesto prieigose – Arvydu gyvenvietėje ir jos apylinkėse – vykusiose pratybose dalyvavo apie pusantro šimto Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės kovinių bei komendantinių šaulių iš 6 kuopų, atskirųjų būrių ir Krašto apsaugos savanorių pajėgų kariai iš 802-osios kuopos. Pratybos vyko *force-on-force* (liet. „pajėgos prieš pajėgas“) principu. Pratybose šauliai treniravosi atlikti žvalgybines ir gyvenvietės puolamąsias operacijas, kariai savanoriai turėjo užduotį įsitvirtinti gyvenvietėje ir ją ginti. Buvo treniruojamasi įveikti inžinerines kliūtis, išnaudoti skirtingas dronų sistemas (fiksuito sparno, kvadrokopterus), suteikti skubią medicininę pagalbą taktinėmis lauko sąlygomis.

Anot pratybų vadovo, Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės Vilniaus Vaclovo Voverio-Žaibo 1029-osios kovinių šaulių kuopos vado Sigitto Joniko, jau tradicija tampa kasmetės pratybos išsiskyrė savo dydžiu ir kompleksiskumu. Įdomus sutapimas – pratybos pažymėjo pirmąją kuopos įkūrimo dieną. Anksčiau kuopa veikė 10-osios rinktinės 1009-osios kuopos sudėtyje kaip kovinių šaulių būrys, tačiau pastaraisiais metais jis žymiai išaugo.

„Ligi šiol daugiausia treniruodavomės veikti mažesnių padalinių, tokių kaip skyrius ar būrys, pagrindu. Šįkart veikėme „kuopa prieš kuopą“ sudėtimi koordinuodami įvairių būrių ir jiems priskirtų papildomų padalinių tarpusavio sąveiką. Didesnės pajėgos suteikė galimybes realistiškiau planuoti ir vykdyti užduotis prieš aukštos motyvacijos bei gerai pasirengusias priešiškas pajėgas. Tokio masto pratybos neabejotinai yra iššūkis tiek jas planuojant, tiek vykdamas numatytus sumanymus, tačiau jos mums yra itin naudingos ruošiantis Tėvynės gynybai. Kartu be galo džiaugiuosi, kad tokios pratybos pažymėjo mūsų, kaip kuopos, nebe būrio, pradžią“, – teigia S. Jonikas.

Jam antrino ir KASP 8-osios rinktinės 802-osios kuopos vadas kpt. Romas Jonaitis, pabrėždamas pratybų scenarijaus realistiškumą, mat visas planavimas vyko remiantis realiais įvykiais ir situacijoms, su kuriomis susiduriama šiuo metu kariaujančioje Ukrainoje.

2

„Pratybų legendą siekėme priartinti prie realių situacijų, vykstančių mūsų regione. Veikėme realioje teritorijoje su realiais civiliais gyventojais. Dalį jų, kurie išreiškė norą dalyvauti pratybose, apmokėme, integravome į KASP skyrius ir kartu vykdėme pasipriešinimo veiksmus. Šalia standartinės veiklos tokio tipo pratybose daug dėmesio skyrėme ir žvalgybai – pasitelkėme bepiločius orlaivius. Svarbu buvo tobulinti reakciją į priešininko naudojamas analogiškas priemones, kurios apsunkina galimybes ne tik išlikti nepastebėtiems tiek dienos, tiek nakties metu, bet ir veikti, kai bepiločiai orlaiviai naudojami įvairiems užtaisams pernešti ir taikiniams naikinti ar pasitelkiami psichologinėms operacijoms vykdyti“, – pasakoja kpt. R. Jonaitis.

Šauliams keltas tikslas – vykdyti puolamąsias operacijas apgyvendintoje vietovėje bei koordinuoti didelį pajėgumą – kuopos – vienetą. KASP 802-osios kuopos vadas pridūrė: „Šauliai labai motyvuoti, atkaklūs ir sumanūs. Treniruodamiesi kartu visada gauname stiprų oponentą, kuris skatina išlaikyti maksimalią koncentraciją visų pratybų metu. Be to, šauliai mums suteikia galimybę pratybose treniruotis „pajėgos prieš pajėgas“ sąlygomis. Jose pasimato daugybė niuansų, kurių kitu atveju

nepastebėtume atidirdami standartinius ir iš anksto numatytus veiksmus. Netgi būdamas pratybų vadovu niekada nežinau, ko tikėtis, ir turi adaptuotis prie nuolat kintančių situacijų.“

Baigiamąją pratybų fazę stebėjo ir Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. lt. Linas Idzelis, kuris dėkojo KASP už sklandžią kovinių šaulių integraciją į bendras pratybas. „Labai rimtos pratybos: gerai atrodė šaulių ir karių savanorių sąveika. Matosi, kad bendras darbas duoda rezultatų, todėl tik noriu padėkoti Krašto apsaugos savanorių pajėgoms, kurios integravo kovinius šaulius į savo pratybas visoje Lietuvoje“, – sakė LŠS vadas plk. lt. L. Idzelis.

Po pratybų kariai savanoriai ir šauliai organizavo šventę vietiniams gyventojams. Bezdonių miestelyje vaikai ir suaugusieji turėjo galimybę susipažinti su karių bei šaulių naudojama ginkluote ir įranga, taip pat išbandyti savo jėgas fizinėse rungtyse apsilikusių taktinę ekipuotę, lipant bei keliantis virve per simuliuojamą perkėlą. Be to, vietiniai gyventojai buvo supažindinami su įvairiomis taktinėje medicinoje naudojamomis priemonėmis bei mokomi taisyklingai užsidėti turniketų. x

1

„KAUNO RAJONO TAURAS 2023“: SAUGUMAS – PIRMIAUSIA

3

TEKSTAS: Valdas Kilpys

NUOTRAUKOS: Vilmantas Raupelis,
Aušra Valauskienė

Baigiantis rugsėjui Raudondvario dvare rinkosi uniformuoti ir ginkluoti šauliai iš Kauno apylinkių. Išskirtinė vieta pasirinkta Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės pratyboms „Kauno rajono Tauras 2023“ atidaryti. Būtent tą dieną prisiekė dailus būrys piliečių, kurie pasiryžo eiti šaulio keliu.

2

1. Šaulių rikiuotė prieš pratybas.
- 2.-3. Neramumai prie savivaldos pastato.
4. Į įvykio vietą pirmieji atvyko policijos pareigūnai – riaušinininkams nepaklusus teko imtis priemonių.

Pratybų metu vyko intensyvus šaulių patruliavimas ir specialiųjų tarnybų transporto judėjimas, griaudėjo imitacinių sprogmenų ir šovinių šūviai kaunantis su „priešiškomis pajėgomis“.

3

4

„Naujus šaulius sveikinu prisiekus Lietuvos Respublikai. Linkiu ištvermės ir savyje rasti valios vykdyti šaulio priesaiką. Tikiu, kad ryžto tam pakaks. Na, o šauliams tai dar viena istorinė diena, nes jau šeštą kartą susirenkame į tokias pratybas. Neabejoju, kad jos pavyks ir mes turėsime puikią galimybę pasidalyti savo patirtimi, galėsime būti vieningi ištikus nelaimei“, – kalbėjo Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadas ats. kpt. Vytautas Žymančius.

Po priesaikos šauliai pakvietė paragauti kareiviškos košės, o specialiųjų tarnybų atstovai renginio dalyviams pristatė savo naudojamą techniką, leido visuomenei ją išbandyti. »

5. Šauliai, prieš vykdydami užduotį, išklausė patyrusių riaušių malšintojų - Viešojo saugumo tarnybos pareigūnų instruktažo.

6. Po apmokymų šauliai drauge su pareigūnais ėmėsi veiksmų, kad būtų atkurta viešoji tvarka.

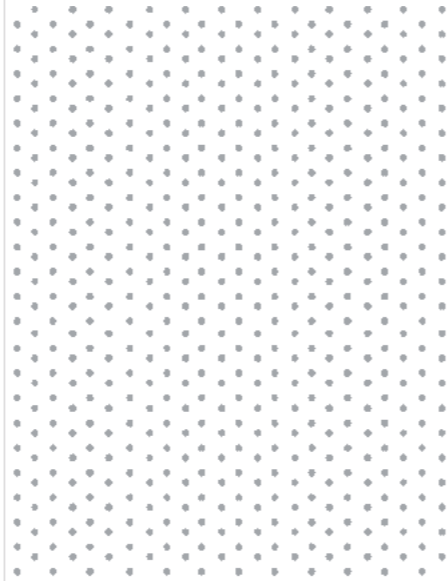
7. Šauliams teko ne tik malšinti, bet ir riaušinių vaidmuo.

5

6

7

8

9

10

8. Nelaimės atveju šauliai ir ugniagesiai gelbėtojai dirbo išvien.

9.-10. Pratybose įgūdžius tobulino įvairių institucijų atstovai: paramedikai, pareigūnai, kariai, šauliai.

Pagrindinis šių pratybų tikslas – derinti ir praktiškai patikrinti Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės pajėgumų veiksmus ir sąveiką vykdant galimas užduotis, numatytas Kauno rajono ekstremalių situacijų plane, bei Lietuvos šaulių sąjungos paramos suteikimą valstybinėms institucijoms. Pratybose dalyvavo daugiau kaip 600 šaulių, kuriems talkino Viešojo saugumo tarnybos padaliniai, taip pat Greitosios medicinos pagalbos tarnyba, policijos pareigūnai ir ugniagesiai gelbėtojai. „Apsirengęs uniformą netampi šauliu, todėl dar vienas ir labai svarbus tokių pratybų tikslas yra padėti šauliams mokytis ir treniruotis, o turimas teorines žinias pritaikyti praktikoje, – sakė Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadas ats. kpt. V. Žymančius. – Kuo bus daugiau galimybių treniruotis, tuo sėkmingiau spręsimė iššūkius, išliksime stiprūs kaip organizacija, tinkamai suvaldysime situaciją, jei išauštų diena X. Turime mokytis susikalbėti tarpusavyje, sklandžiai sąveikauti skyrių, būrių, kuopų sudėtyje.“

Pratybų metu vyko intensyvus šaulių patruliavimas ir specialiųjų tarnybų transporto judėjimas, griaudėjo imitacinių sprogmenų ir šovinių šūviai kaunantis su „priešiškoms pajėgomis“, imituojamos masinės riaušės prie vienos iš seniūnijų, strateginių objektų užėmimai, gaisras lentpjūvėje, vaikų evakuacija iš vaikų rehabilitacijos skyriaus, išpuolio pasekmių likvidavimas gydymo įstaigoje ir slaugos pacientų evakuacija, pagalbos teikimas nukentėjusiesiems, ekstremalių įvykių padarinių šalinimas bei kiti būtini veiksmai. x

MINDAUGAS ATAS: „ŠAUDYMAS MEDICINAI NETRUKDO“

TEKSTAS IR NUOTRAUKA:
Valdas Kilpys

4

1. Taiklusis šaulys ir šaulys medikas Mindaugas Atas.

Mindaugas Atas prie mūsų organizacijos prisijungė tuomet, kai to reikėjo labiausiai, kai visiems buvo neramu. 2014-iejį Lietuvos šaulių sąjungai tapo „persilaužimo tašku“, kai pasikeitė viskas. Tada į brolių ir sesių būrį priėmė itin daug teisingų piliiečių.

Pakalbinome savo srities ekspertą, šaulį Mindaugą Atą pirmiausia teiraudamiesi apie medicininio aprūpinimo reikalus pratybų, rinktinės ir visos mūsų organizacijos kontekste.

Mindaugai, kaip susidomėjote šaulio keliu?

Turėjau pažįstamą draugą Antaną, kuris šauliu buvo, ko gero, nuo nepriklausomybės atkūrimo. Jis nuolat kalbėdavo, kad yra tokia organizacija. Tiesa, tuomet jis veikiau skundėsi, bet abu nemažai šaudėme, todėl pamaniau, kad šie įgūdžiai gali būti naudingi ir šauliams. Buvau pasiryžęs dalytis žiniomis, tad suprantama, kad po 2014-ųjų įvykių viskas pasikeitė. Atėjo daug rimtų žmonių, pati organizacija sustiprėjo, tad mes drauge su keliais klaipe diečiais susibūrėme į tokią šaudytojų grupelę, atskirą skyrį.

Kodėl Klaipėdoje?

Ten turėjome šaudymo klubą, šaudėme ir tolimais atstumais, ir artimais, ten buvo bendraminčių, tad ir įstojau. Paskui persirašiau į Kauną.

Kiek suprantu, stodamas į šaulius pirmiausia savo veiklą siejote su šaudymu. Juk dabar viskas pasisuko taip, kad tapai vienas iš nuolatinių pratybų, šaudymų varžybų medikų...

Ten, klaipe diečių skyriuje, taip pat buvau atsakingas už mediciną. Rinkomės individualius rinkinius, komplektavome, mokiau jais naudotis, žinote, turniketai, tvarsčiai, pleistrai. Šaudymas medicinai netrukdo, tad galima sakyti, kad esu ir taiklusis šaulys, ir šaulys medikas [juokiasi].

Esate rimtas šios srities ekspertas. Drauge pasvarstykime, kokia situacija šioje srityje mūsų organizacijoje?

Stodamas į organizaciją maniau, kad mūsų individualūs šaudymo įgūdžiai ką nors lemia. Dabar galvoju, kad greičiausiai nelabai. Sunkiai įsivaizduoju situaciją, kai su priešininku būsi „vienas prieš vieną“. Šiuo atveju ginklo ištraukimo greitis, pirmojo šūvio laikas nėra toks jau ir svarbus, nes veiks grupė žmonių ir bus veikiamas pagal kitus principus. „Formulės 1“ įgūdžių nepritaikysi ralyje.

Šiuo atveju medicinos žinios gal net yra svarbesnės. Individualus šaulio žinių bagažas teikiant pagalbą pagal taktinės medicinos principus yra svarbesnis nei šaudymo įgūdžiai. Tu gali būti sužalotas ne tik mūšio lauke. Ukrainoje vyksta artilerinis karas, ir visai nesvarbu, kuo tu būsi ginkluotas – šautuvu, pistoletu ar ietimi. Sviediniai krinta tau ant galvos ir taškas. Individualus supratimas apie mediciną yra aiškus prioritetas.

Pratybos „Kauno rajono Tauras 2023“ – puikus koncentruotas atvejis, kai matai, kas ir kaip vyksta. Koks išpūdis ir ką būtų galima padaryti geriau?

Palyginus su praeitų metų pratybomis Kaišiadoryse, tai nemenkas skirtumas šiųmečių pratybų nenaudai. Prieš metus medicinai buvo skirta gerokai daugiau dėmesio: gavome daugiau sužeistųjų, jie buvo skirstomi į grupes, sraigtasparnis, sužeistųjų atvežimas, žodžiu, veiksmas vyko visu tempu.

Suprantu, nebuvau visiškai atsidavęs pratybų scenarijui, bet šiais metais jos gal ir buvo platesnio masto (VST, ugniagesiai ir t. t.). Tačiau medicina dėl to atsidūrė antrame plane. Gavome vieną sužeistąjį ir patys improvizavome. Žodžiu, arba visi „žuvo“, arba patys susitvarkė, todėl neturėjome substrato mokytis.

Patys esame iš civilinės medicinos srities, tad nėra ko čia slėpti, nesame matę žmonių su nutrauktomis galūnėmis ar panašiai, todėl kad ir nedidelė improvizacija yra svarbi. Suprantama, laiko nešvaistėme: mokėmės statyti lašelinę, prisiminėme žaizdų siuvimo įgūdžius, tačiau veikiau veikėme kaip pratybų medicinos pagalbos užtikrinimo vienetas.

Turbūt pats metas paklausti, ką būtų galima tobulinti?

Pirmiausia gerai išmokti užsidėti turniketų. Čia gal net nereikėtų įveikinti medicinos skyriaus. Prieini, pliaukšteli per ranką – sužeistas. Norėčiau, kad tai vyktų mums nematant. Norėčiau, kad kas nors imtųsi iniciatyvos ir kiekvienas šaulys mokėtų užsidėti turniketą per 40 sekundžių. O „Rolė 1“ atveju norisi turėti kuo daugiau „sužeistųjų“. Privalo būti įveiksminta visa grandinė: šaulys pirmiausia susitvarko pats, paskui yra atvežamas mums, o mes jau skirstome toliau, žiūrime, ką daryti su sužeistuoju.

Vadams perduodu „linkėjimus“, kad vykdant pratybas, kur vyksta riaušės, pasala ar kas nors panašaus, būtų pagalbota ir apie medicininę reikalo pusę. Mums to reikia. Galiausiai ir pats šaulys turi surasti neštuvus, transportuoti sužeistąjį, pajusti kūno svorį. Reikia, kad visi turėtų veiklos ir tobulėtų.

Mindaugai, kartais sudvejoju, ar turniketas taktinėje medicinoje yra toks svarbus?

Taip, nuo turniketo viskas prasideda. Kiekvienas šaulys lengvai pasiekiamose vietose privalo turėti bent keturis turniketų. Taip, taip, nes tiek turime galūnių.

Gausus kraujavimas yra pagrindinė žūties priežastis. Tai reiškia, kad kuo daugiau kraujo išsausosime, tuo tikimybė išgyventi yra didesnė. O dabar tas karas yra būtent toks: didelės kinetinės jėgos sukelti sužeidimai, kaulų lūžiai. Nuo kvėpavimo sutrikimų ar uždusimo žūstama gerokai mažiau.

Dalyvaujate pratybose ne tik kaip medikas. Koks bendras pratybų, varžybų išpūdis?

Man visada kildavo klausimas, kokia mūsų organizacijos vieta karinių konfliktų metu, bet dabar, suprantu, tie planai yra. Dalis šaulių priskirti prie KASP, komendantų ir panašiai. Tad viskas kaip ir aišku, ką reikėtų daryti valandą X. Aprūpinimas taip pat stipriai pagerėjo, trūkumų nematau.

Dėl medicinos nerimą kelia situacija regionuose. Didžiuosiuose miestuose daugiau žmonių, tad daugiau ir specialistų. Labai norėčiau, kad taktinė medicina būtų prioritetas. Baziniame šaulio įgūdžių kurse medicina yra viena iš temų, tad darbas dirbamas. Teko dalyvauti viename tokiaame kurse, kur instruktoriai buvo greitosios pagalbos specialistai, paramedikai. Turėjau pastabų, nes buvo mokoma civilinės medicinos. Užspringimas, kaip atskirti kūno būklę, elektros išlydis, skendimas ir t. t. Šitie dalykai dėl bendro išsilavinimo reikalingi, bet norėčiau, kad viskas būtų labiau iš taktinės medicinos pusės.

Suprantama, tai vienietinis atvejis, bet norėčiau, kad šaulius mokytų ne civiliai medikai. Medicina turi būti specializuota. Vadams palinkėčiau parengti gerus taktinės medicinos specialistus, siųsti juos į kursus, kad jie vėliau galėtų pasidalyti savo žiniomis rinktinėje. Tai ypač svarbu tiems šauliams, kurie į organizaciją atėjo seniau, tuo metu, kai taktinės medicinos dėstymas buvo gana menkos kokybės.

Dar man nepatinka, kad asmeninis pirmosios pagalbos rinkinys yra komplektuojamas individualiai. Jis turėtų būti duodamas Lietuvos šaulių sąjungos. Žmonės klausinėja, kaip jį susikomplektuoti, tačiau tai yra gana specifinės prekės, jų nenusipirksi laisvai. Tebūnie jie mokami, bet būtų gerai, kad juos sukomplektuotų tie, kurie išmano, kad jie būtų daugiau mažiau vienodi ir kokybiški. O kai turėsi, pradėsi domėtis, kaip juo naudotis, ir išmoksi. x

PABŪTI EVAKUOJAMOJO KAILYJE: KAIP ELGTIS CIVILIUI SPROGUS ASTRAVO AE

TEKSTAS:

Gabrielius E. Klimenka,
Eduardas Klimenka
#Išgyvenimo_akademija_KlimEndka

NUOTRAUKOS: Rita Gudė

Dalis šaulių rugsėjo 21 dieną dalyvavo Vilniaus PAGD surengtose Astravo pratybose. Inspiruoti šio įvykio nusprendėme pasvarstyti, kas vyksta evakuojamo asmens galvoje, tad kviečiame pabūti jo kailyje. Iškart dera pastebėti, kad bus kalbama apie tave kaip civilį, jei tektų evakuotis. Daliai šaulių pandemijos metu teko savanoriauti, o jie daugiau mažiau įsivaizduoja, ką patiria pareigūnai ir krizių valdymo aptarnaujantis personalas. Ką patiria priešingoje barikadų pusėje esantys asmenys, įsivaizduojame prasčiau. Žemiau pateikti apmąstymai bus iš dalies paremti asmeniniu dalyvavimu panašaus tipo pratybose bei žiniomis, pasisemtomis išklausuose pasirengimo humanitarinėms krizėms kursuose bei skaitytuose straipsniuose.

1. Evakuacijos metu svarbu išlaikyti šaltą protą, nes tik jis padės daryti tinkamus sprendimus.

2. Paskirstymo punkte svarbu klausyti nurodymų ir jų laikytis.

1

TURI EVAKUOTIS

Taigi staiga įvyko avarija ir tu esi radiacijos, cheminėmis ar bakteriologinėmis medžiagomis užterštoje teritorijoje. Skelbiama evakuacija. Kas vyksta su tavo mąstymu?

Šeima. Turbūt pirmas klausimas, kuris kils: kur tavo šeima ir kaip su ja susisiekti? Greičiausiai pulsi skambinti jiems telefonu ir beveik garantuotai prisiskambinti nepavyks, nes tuo metu visi bandys daryti tą patį, tad mobiliojo ryšio linijos bus perkrautos. Svarbu atminti, kad bet kokios katastrofos metu geriau rašyti SMS žinutes. SMS mažiau apkrauna ryšį [jo reikia specialiosioms tarnyboms: ugniagesiams, medikams, policijai], jei SMS iškart ir nenukeliamas, mobilusis ryšys veikia taip, kad SMS bandoma išsiųsti 48 valandas. Net jeigu ryšys perkrautas, SMS žinutė, radusi tarpelį, nukeliamas iki adresato. Tad svarbu turėti išankstinį planą, ką darys šeimos nariai, jei nebus galimybės susisiekti.

Evakuacija – kiekvienas už save?

Kai bus skelbiama evakuacija, ji vyks koordinuotai, tikėtina, kad nuo kolektyvinės saugos statinių (t. y. pastatų, pažymėtų mėlynu trikampiu oranžiniame fone), svarbu žinoti, kur tavo rajone tokių yra. Jei evakuacijos metu visi išliks sąmoningi ir vykdys atsakingų institucijų nurodymus, tuomet per sąlyginai trumpą laiką bus galima evakuoti didelį skaičių žmonių. Čia pavyzdys galėtų būti Pripetės evakuacija [kalbame apie patį evakuacijos procesą, bet ne apie nutylėtą katastrofą ir vėluojančius veiksmus], per tris valandas koordinuotai buvo evakuota daugiau kaip 40 tūkstančių gyventojų. Tiesa ta, kad didelė dalis žmonių greičiausiai laikysis principo „kiekvienas už save“ ir bandys evakuotis savarankiškai. Kas tuomet laukia? Spūstys keliuose [dėl gausaus automobilių skaičiaus ir avarių] bei beprasmės mirtys [susidarius spūstims didžioji dalis nesugebės laiku pasitraukti iš užterštos zonos]. Tad jau dabar turime ugdyti savo ir savo aplinkoje esančių žmonių sąmoningumą ir kolektyviškumą.

Panika. Tikėtina, kad panika apims ne tik tave, bet ir didelę dalį visuomenės. Čia svarbu išlaikyti šaltą protą, nes tik jis padės daryti tinkamus sprendimus. Panikos diktuojami sprendimai paprastai būna pražūtingi. Panikos apimta minia tampa nevaldoma banda, dėl ko žūsta nekalti žmonės.

PASKIRSTYMO IR ŠVARINIMO ZONA

Savigydai ne. Jei nukentėjai nuo radiacinio, cheminio ar biologinio užterštumo, tuomet klausykis, ką

2

rekomenduoja už krizės valdymą atsakingos institucijos. Pandemijos pradžioje matėme visokių keistų savigydos būdų: nosies skalavimas muilu, acto garinimas, antifrizo ar energiška jkrauto vandens gėrimas bei begalė kitų būdų, kuriais greičiau galėjai nusimarinti nei prevenciškai apsisaugoti. Panašiai būtų ir radiacinio užterštumo atveju, bus kas siūlys pačius keisčiausius būdus, kaip apsisaugoti nuo radiacijos poveikio. Svarbu nepradėti gerti jodo tablečių ar jodo tirpalų, jei nebuvo tokio nurodymo, o juk iš tiesų dažnas galvoja: vos tik sužinosiu, kad Astravas sprogo, iškart ir išgersiu tas tabletes, kurias kažkada gavau. Nedaryk, ko nereikia, ir lauk nurodymų.

Paskirstymo punktas: kaip elgtis. Evakuacijos metu visi bus atvežti arba sava eiga atvyks iki kontrolės punkto, kuriame žmonės paskirstomi pagal iš anksto parengtą schemą. Čia svarbu klausyti nurodymų. Jei atvykote keliese ir jus ketina išskirti, nesiginčykite. Visiems bus paprasčiau. Žinoma, jei esate šeima ir jus ketina išskirti, turėtumėte mandagiai paprašyti, kad to nedarytų. Čia svarbus mandagumas. Darbuotojai pavargę, tad, jei bandysi piktai aiškinti, ką jiems ir kaip daryti, jie į situaciją pažvelgs paprastai: grubiais veiksmais būsi pastatytas į vietą, o jie padarys taip, kaip jiems reikia. Ne todėl, kad jie žvėrys, bet tiesiog taip paprasčiau. Kol baramasi su vienu, kiti žmonės laukia. Gal kam nors reikalinga skubi pagalba, o tu čia diktuoji savo teises. Ar mandagumas šiuo atveju neatima kitų laiko? Atima, bet gerokai mažiau. Mandagus prašymas kelia atjautą ir vėlgi mandagiai prašančiojo prašymą yra paprasčiau įvykdyti nei pradėti ginčytis, juk ginčas suryja daug laiko ir energijos. Paskirstymo grupės darbuotojai visada eis lengvesniu keliu, ypač jei tai padės greičiau išspręsti susidariusią situaciją.

Transportas į švarinimo punktus. Nuo paskirstymo punkto, greičiausiai specialiu transportu, visi bus nuvežti iki švarinimo palapinių. Čia svarbu nesigrūsti per kitų galvas, nes nuvežti bus visi, tu – taip pat. Paskirstymo punkte bus įvertinta kiekvieno sveikata ir kiti faktoriai, tad pirmumas bus tiems, kam labiau reikalinga pagalba. Tarkime, jei tau pavyko išvengti taršos, o tavo kolega labiau užterštas, kam pirmenybė? Jei kiekvienas už save, tai kolega gali ir numirti. Palauk savo eilės ir laimės visi, bandyk prasmukti be eilės, nes esi lygesnis už kitus, ir kažkas tikrai numirs anksčiau laiko.

Švarinimas. Paskirstymas vyksta tam, kad kuo operatyviau vyktų švarinimo nuo radiacinės taršos procesas. Tarkime, yra įrengta dvidešimt švarinimo punkčių, o nuo Šumsko atjuda 10 tūkstančių žmonių minia. Jei nebus paskirstymo, visi sugužės prie kelių švarinimo punkčių ir darbas vyks neefektyviai.

Atvykus į vietą bus išmatuotas tavo radiacinis užterštumas ir būsi nusiųstas į švarinimo palapinę. Ji sudaryta iš trijų pagrindinių skyrių.

Pirmajame skyriuje nusirengsi visus rūbus ir paliksi viską, ką turi. Drabužius ir visus daiktus sudėsi į specialų maišą ir daugiau jų nebepamatysi. Čia, žinoma, greičiausiai norėsis pasiginčyti ir maldauti bent ką nors palikti. Negaišk. Tavo daiktai užteršti, vadinasi, turi būti sunaikinti, nes kitu atveju nėra prasmės tavęs švarinti.

Antrajame skyriuje vyksta pats švarinimas. Tave plaus putomis, chemija, dušu. Dušas greičiausiai bus šaltas. Nesistenk jo išvengti. Švarinimą vyrams paprastai atlieka vyras, moterims – moteris, bet gali nutikti ir taip, kad dėl darbuotojų trūkumo tokia taisyklė negalios. »

5

Jei prieš tave priešingos lyties atstovas ir reikalauja nusirengti, kad nuplautų ant tavęs esančią radiaciją, taip ir daryk. Mažų mažiausia, ko šiuo atveju reikėtų, tai – gėdytis. Švarintojas tikrai neturi kada grožėtis ar geidulingai žvelgti į tavo kūną. Jis tuo metu dirba, yra pervargęs ir tokie dalykai jam tikrai ne galvoje.

Trečiajame skyriuje gausi naujus drabužius, kombinezoną ir kitas apsaugos priemones. Jomis vilkėdamas keliausi į humanitarinės pagalbos zoną.

HUMANITARINĖS PAGALBOS ZONA

Prieš tai buvęs nuotykiškas buvo kupinas permainų ir patirčių, o šioje zonoje, rodos, nieko nevyksta, tad nusiteik, kad reikės trintis iš kampo į kampą nieko neveikiant. Taip, pradžioje tave apklaus, duos pavalgyti, paklaus, ar nieko netrūkta, o tuomet prasidės ilgas laukimas. Kas gi tuomet vyks su tavo vidiniu pasauliu?

Nežinia. Kad ir kaip gerai būtų parengta sistema, evakuojami žmonės paprastai kenčia dėl informacijos trūkumo. Dėl to kyla įtampa ir nerimas. Jei pastebi, kad įtampa didėja, tuomet geriausia, ką gali padaryti, – kreiptis į specialistus. Šioje zonoje yra specialiai parengti žmonės, galintys suteikti psichologinę pagalbą. Blogiausia, ką gali padaryti, desperatiškai kabintis už to, kokią informaciją perduoda žmonės, t. y. vadovautis gandai. Visuomet lauk oficialios informacijos ir vadovaukis tik ja.

Žinoma, nereikia įkyriai lįsti prie darbuotojų siekiant išgauti informaciją, nuo to ji greičiau neatkeliaus, net priešingai – informacijos gavimo laikas gali pailgėti, nes net minutei sustabdytas vienas darbuotojas gali sustabdyti visos sistemos procesus.

Nedaryk ko neprašomas. Kiekvienoje socialinėje grupėje esama asmenų, kurie viską moka, viską žino, bet, kai ko nors imasi, visiems trukdo. Atmink, kad čia dirbanti komanda specialiai rengėsi tokioms situacijoms ir jie dirba kaip vienas mechanizmas. Bet kokia saviveikla gali trukdyti specialistams pasirūpinti nukentėjusiais. Jei specialistams reikės pagalbos, jie apie tai praneš.

Neieškok nuotykių. Nusiteik tam, kad čia tikrai ilgą laiką sėdėsi neturėdamas ką veikti, tad geriausia būtų susirasti kokį užsiėmimą: žaidimai, knygų skaitymas, meditacija ir pan. Tinka bet kas, kas neieškoti nuotykių. O jų tikrai norėsis. Net ir su šauliais, minėtose pratybose būnant statistais, kai viskas kontroliuojama, kai saugu, ilgas laukimas ne vienam uždegė kažkokią nuotykių ieškojimo gyslelę.

3

4

Maniškė sugeneravo idėją „o kodėl nesuorganizavus muštynių?“. Jei jau man, visiškai nesmurtinei asmenybei, esant ramioms sąlygoms, kilo tokios idėjos, įsivaizduok, kokių minčių šaus į galvą tiems, kas įpratę kabinėtis prie žmonių, kiekvieną problemą spręsti kumščiais ar šiaip neturi ramybės gyvenime.

Pasiruošk netektims. Netekties suvokimas paprastai ateina gerokai vėliau. Didelė tikimybė, kad visa, ko netekai (namai, gerovė, artimieji ir kiti svarbūs gyvenimo dalykai), tave užgrius būtent šioje zonoje. Tai sunki psichologinė patirtis, tad stebėk save. Pastebėjęs, kad prasideda gedulas dėl netekties, nelik vienas, kalbėkis su specialistais. Taip pat nebandyk užgniaužti netekties skausmo, surask, kas padėtų jį saugiai išgyventi. Tavo emocinė būklė šiuo metu yra tavo kartinis akmuo, jis dings, ir subyrėsi visas.

PABAIGOS PARAGINIMAS

Visiškai pasiruošti ekstremalioms situacijoms neįmanoma, tačiau įmanoma pasiruošti tiek, kad tavo išlikimo galimybės padidėtų dešimteriopai. Ruoškis jau dabar. Lankyk kursus, skaityk literatūrą, lavink reikalingus įgūdžius bei kūno ir dvasinės savybes. Duok Dieve, kad to niekada neprireiktų, bet, jei prireiks, būsi tvirtesnis: atsilaukysi pats ir būsi ramstis kitam. x

3.-4. Matuojamas radiacinis užterštumas, tada laukia procedūra švarinimo palapinėje.

ISTORINIAI ŠNIPŲ GINKLAI. I DALIS. PALAŠAS-LAZDA

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Valdas Kilpys

Vytauto Didžiojo karo muziejaus (VDKM) ginklų rinkinyje saugoma itin vertingų eksponatų. „Trimitas“ nuolat bendradarbiauja su muziejumi ir šį kartą nutarė kiek akyliau pažvelgti į eksponatus, kurie sietini su tarpukario Lietuvos policija. Jų nėra daug, tačiau unikalumas nekelia abejonių.

SLAPTI GINKLAI ŠNIPAMS

Nuo 1918-ųjų iki šių dienų Lietuvos policija nuėjo sudėtingą kelią. Pirmuosius pareigūnus buvo sunku pavadinti profesionaliais. Dalis jų buvo tarnavę Vokietijos ar Rusijos kariuomenėse arba buvo tiesiog paprasti ūkininkai. Jų ginkluotė nebuvo unifikuota, vyravo minimų valstybių šautuvai, pistoletai ir kardai.

Kiekvienas pareigūnas turėjo sau širdžiai mielą ginklą, kurį dažnai būdavo įsigijęs ne visai legaliais būdais. Kaip ir 1990-aisiais, kai mūsų pirmieji kariai savanoriai ginklus pirkdavo iš sovietinių karininkų ar puskarininkų, dažnas karys ar policininkas tarnybinių ginklų nusipirkdavo pats ar kokiu nors būdu būdavo „paveldėjęs“ iš buvusios tarnybos Vokietijai ar Rusijai. Lieka tik spėlioti, kokia šio palašo-lazdos atsiradimo istorija: gal tai profesionalus šnipo įnagis? Tačiau tikėtina, kad atėjus metui kokiam nors pareigūnui tiesiog prireikė tokio tipo ginklo ir vietos meistras pagal užsakymą jį pagamino iš prūsiško kardo. Kad ir kaip būtų, aptariamas ginklas yra tikrai vietininis, gamintas ne serijiniu būdu.

Laikai tuomet buvo neramūs: komunistuojantys asmenys kūrė įvairias draugijas, nusikalstamumas augo ir reikėjo nemažai pastangų, kad būtų suvaldyta kriminogeninė situacija valstybėje. Pamažu viskas stjo į vietas, buvo kuriami reikiami įstatymai, radosi uniformos, sukurta mokymo bazė.

Prasidėjo ginklų vienodinimas. Kadangi policija buvo skirstoma į viešąją ir kriminalinę, pareigūnams prireikė ir specifinių, paslėptų ginklų. Ypač tiems, kurie kovojo su nusikalstamumu. Kriminalinės policijos pareigūnų buvo mažiau, tačiau jie buvo geriau ginkluoti. Atsirado lazdose paslėptų šautuvų, kardų.

Keletą eksponatų pavyko aptikti VDKM rinkiniuose.

LAZDA, KURI PAVOJINGA

Pirmą kartą paėmęs į rankas šią lazda sunkiai supranti, kad jos viduje paslėpta gana ilga geležtė. Lazda masyvi ir sunkoka. VDKM rinkiniuose ji pavadinta palašu-lazda ir priskiriama kriminalinės policijos arsenalui. Pagaminta apie 2–3 praėjusio amžiaus dešimtmetį.

Ginklas su medine makštimi. Geležtė 1889 metų modelio, Vokietijos kariuomenės palašo (palāšas [vengr. pallos], kertamasis ir duriamasis ginklas, turintis tiesią ilgą vienašmenę [galas iš abiejų pusių aštrus], o iki XVIII amžiaus dviašmenę geležtę ir rankeną su apsauga. Atsirado XVI amžiuje iš kalavijo, XVII–XIX amžiuje buvo sunkiosios kavalerijos ginklas).

Regis, vietos meistrai kiek patrupino originalią geležtę, kad ji būtų parankesnė lazdos savininkui [šią lazda galima naudoti pagal paskirtį, ji tikrai maloni rankose, gal tik kiek sunkoka].

Geležtė su pastorinimu. Rankena medinė, lakuota, kabljo pavidalo, su dviem kniedėmis iš abiejų pusių. Makštis medinė, lakuota, sudaryta iš dviejų medinių dalių, su 4 metaliniais apkaustais – žiedais.

Bendras ginklo ilgis – 955 mm, geležtės ilgis – 727 mm. Dera pastebėti, kad ginklas skirtas gana aukštam žmogui. Šių eilučių autorius yra 190 cm ūgio ir palašas-lazda dar vos vos didoka. Galima daryti prielaidą, kad tikrasis šio ginklo savininkas buvo apie 2 m ūgio. Tiems laikams tai tikrai įspūdingas stotas.

Ginklas sveria 1,16 kg (svoris be makšties – 0,68 kg). Pasak VDKM muziejininko Vidmanto Airini, geležtė originaliai gaminta Prūsijos kariuomenės 1889 metų modelio palašui, apie kurį verta pakalbėti atskirai... »

6

ISTORINIAI ŠNIPŲ GINKLAI

PALAŠAS-LAZDA

GELEŽTĖ
1889 m. modelio
Vokietijos
kariuomenės palašo.

RANKENA

Medinė, lakuota, kablo pavidalo su dviem kniedėmis iš abiejų pusių.

MAKŠTIS

Medinė, lakuota, sudaryta iš dviejų medinių dalių. Su 4 metaliniais apkaustais – žiedais.

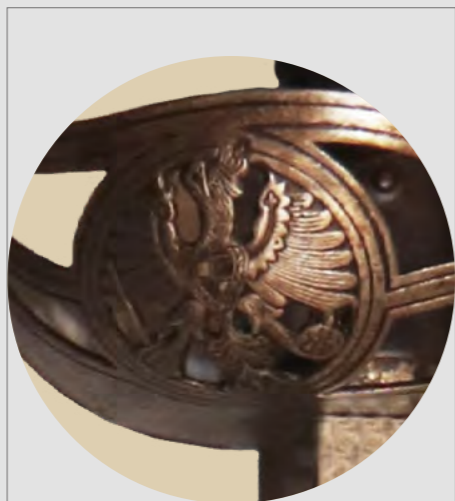

SVORIS

1,16 kg

Geležtė 1889 metų modelio, Vokietijos kariuomenės palašo (palāšas vengr. *pallos*), kertamasis ir duriamasis ginklas, turintis tiesią ilgą vienašmenę (galas iš abiejų pusių aštrus), o iki XVIII amžiaus dviašmenę geležtę ir rankeną su apsauga. Atsirado XVI amžiuje iš kalavijo, XVII–XIX amžiuje buvo sunkiosios kavalerijos ginklas).

Akį traukia išorinėje gardos pusėje pavaizduotas heraldinis erelis. Tai Prūsijos herbas, kuris yra ir kaizerio Vilhelmo II karališkasis ženklas.

TECHNINIAI PALAŠO DUOMENYS

Geležtės ilgis 819 mm

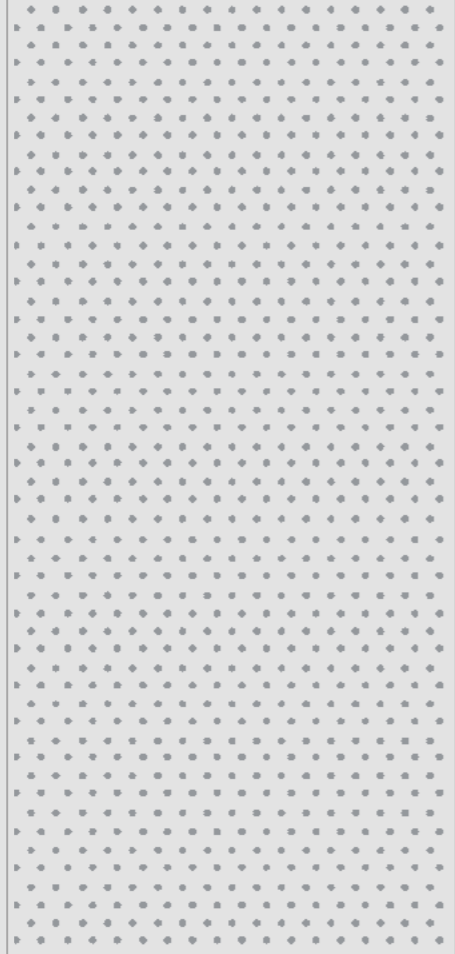
Gamybos šalis Vokietija

Gamybos pradžia 1889 metai

Gamintojas Weyersberg, Kircschbaum & Cie, Solingen

Bendras ilgis 961 mm

Svoris 900 g

PRŪSIŠKASIS PALAŠAS

VDKM rinkiniuose prūsiškųjų palašų yra ne vienas. Darytina išvada, kad jų nestigo ir tarpukariu, kai buvo pagamintas aptariamas ginklas. V. Airini iš dailiai sudėtų kardų, palašų ir kitokių šaltųjų ginklų išrinko bene geriausiai išsilaikiusį palašą.

Sugretinus geležtes tapo aišku, kad slaptojo ginklo geležtė iš tiesų patrupinta keliais centimetrais. Ant lazdos-palašo geležtės užrašų aptikti nepavyko, o palašo vidinėje geležtės pusėje prie kryžmos yra ginklų pagaminusios „Zolingen“ įmonės įrašas: WEYERSBERG, KIRCSCHBAUM & CIE / SOLINGEN. Pentyje prie kryžmos yra karūna ir W / 90 / monograma [W – nurodo priklausymą Prūsijos kariuomenei, 90 – datavimas 1890 metais]. Įmonė „Weyersberg, Kircschbaum & Cie“ – viena žymiausių „Zolingen“ firmų. Ji veikė nuo 1883 metų ir pagamino didžiulį šaltųjų ginklų kiekį.

Akį traukia išorinėje gardos pusėje pavaizduotas heraldinis erelis. Tai Prūsijos herbas, kuris yra ir kaizerio Vilhelmo II karališkasis ženklas. Viršutinėje gardos pusėje prie ašmenų ir penties yra po monogramą. Nors šis konkretus šaltasis ginklas skirtas ne karininkui, pasitaiko ir gerokai labiau išpuoštų palašų. Tarkime, randamos vienietinės palašo versijos, kurios turėjo atlenkiamas apsaugas.

Bet koku atveju meistras, gamindamas slaptą ginklą Lietuvos policininkui, padarė gerą sprendimą: palašo ašmenys tiesūs, gana lengvi ir patvarūs, todėl puikiai telpa į lazda. Esant pavojui toks šaltasis ginklas suteikia neabejotiną pranašumą prieš, tarkime, peiliu ginkluotą nusikaltėlį. Beje, lazdos-palašo ašmenys turi vieną kitą kirtimo žymę, tad lieka tik spėlioti, kiek ir kokių darbų buvo atlikta stiprinant Lietuvos saugumą. x

PILIE TINIS PASIPRIEŠINIMAS XXI A. PERSPEKTYVOJE

Lietuvos šaulių sąjungos studentų korporacijos „Saja“ informacija

Dronai ir naujaisi ginklai, karinė technika ir pasirengę kariai – elementai, neretai matomi naujausiuose kariniuose filmuose. Visgi, tokia scenarijuje dažnai pamirštame, kad ginkluotas konfliktas – tai keleto dėmenų strateginis uždavinys, sutelkiantis stipriausius pajėgumus, tačiau pritaikantis juos visai skirtinguose lygiuose. Svarbu pastebėti, kad filmuose tarp žvilgančių šarvų ir skraidančių robotų nėra kalbama apie kitą, vieną svarbiausių segmentų – besipriešinančią visuomenę.

1. Diskusijos dalyviai. Iš kairės: Lietuvos laisvės kovos įamžintojų sąjūdžio tarybos narė Rugilė Grendaitė, Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. ltn. Linas Idzelis, Lietuvos šaulių studentų korporacijos „Saja“ sendraugis Edgaras Diržius, diskusijos Lietuvos šaulių sąjungos studentų korporacijos „Saja“ kandidatė, diskusijos moderatorė Viltė Novikovaitė.

Svarbu paminėti, kad ginkluotas konfliktas nėra vien ginklai ir technika. Vienas iš sėkmės indikatorių bet kokiame pasipriešime – tinkamas resursų susitvarkymas į tinkamas vietas. Svarbu užtikrinti, kad visos veiklos kryptys veiktų sklandžiai: efektyvi logistika, parama ne tik kariuomenei, bet ir kitoms institucijoms, kurios krizės atveju atlieka pagrindinius vaidmenis, svarbu iš anksto apmokyti civilius, kad jų veiksmai būtų suderinti ir sklandūs.

Istorijoje egzistuoja labai daug skirtingų pilietinio pasipriešimo pavyzdžių: pradedant Nepriklausomybės kovomis, baigiant Roko maršu, kuris dar 1989 metais siuntė politinę žinutę Vakarams. Okupacijos laikotarpiu piliečiai priešinosi pasitelkdami įvairias gyvenimo sritis, ypač kultūrą ir meną, todėl skirtingas tarpfunkcinis pilietinio pasipriešimo naratyvas gali būti suprantamas ir kildinamas iš pačios visuomenės siekio gintis visose srityse, tai ir užtikrina sėkmingą pasipriešinimą.

Visuomenė, pasirengusi ginti savo nepriklausomybę, yra valstybės saugumo garantas, ji savo kompetencijomis gali padėti sustiprinti karinius pajėgumus. Lietuvos šaulių sąjunga bei kitos Lietuvoje aktyviai veikiančios organizacijos remiasi

pilietiško ir tautiško principais, kurie, pradedant nuo jaunimo ugdymo, augina stiprią ir vieningą visuomenę, galinčią ir norinčią gintis. Tuo įsitikinti buvo galima ir pandemijos metu, kai į karštąją liniją ir ligonines sugūžėjo šimtai savanorių.

Lietuvos šaulių studentų korporacija „Saja“ siekia skleisti šauliškas idėjas aukštųjų mokyklų koridoriuose, tarp akademikų ir studentų. Šauliai studentai renkami tinklalaidės, kuriose kviečia įvairių sričių ekspertus kalbėti apie aktualias, su saugumu bei gynyba susijusias problemas, iššūkius ir potencialius jų sprendimo būdus. Kviečiame sekti Lietuvos šaulių studentų korporacijos „Saja“ YouTube kanalą, kviesti mokinius, jaunimą, šaulius ir piliečius kalbėtis apie pilietinį pasipriešinimą, jo svarbą bei namų darbus, kuriuos turime padaryti jau dabar. x

GERAS ŽODIS IR DĖMESYS – GERIAUSIAS VAISTAS NUO VISŲ LIGŲ

TEKSTAS: Edita Vežbickaitė
NUOTRAUKOS: Gražina Mitkuvienė

Raudonskrustis obuolys, dar geltonkasės svogūnų pynės, pavydžiai žvelgiantis moliūgas, cukinija, bulvės... Tikras daržo orkestras. Atrodytų, nieko ypatingo. Tik štai toks orkestras ant pietų stalo kai kam – sunkiai pasiekiamas svajonė. Apie gausybę daržovių ir vaisių svajojo ir Žemaičių Kalvarijos bei Plinkšių globos namų gyventojai. Kol vieną dieną į jų duris su dovanomis iš daržo ir sodo pasibeldė Židikų Marijos Pečkauskaitės gimnazijos jaunieji šauliai, surengę kasmetę daržovių rinkimo, kitaip dar vadinamą „Gerumo akciją“.

„GERUMO AKCIJA“ – IŠ KARTOS Į KARTĄ KELIAUJANTI TRADICIJA

Maždaug prieš penkiolika metų Židikų Marijos Pečkauskaitės gimnazijos šauliai kartu su vadove Gražina Mitkuvienė sugalvojo pasidomėti, kaip dienas leidžia globos namų gyventojai. Kas jie ir kuo gyvena...

1. Į globos namus šiemet nuvežta daug obuolių, įvairių uogienių, medaus.

2.-3. Šiemet ūkininkai buvo itin dosnūs. Mat metai buvo palyginti palankūs – daržovių užauginta daug.

Taip ir užsimezgė, kaip sako gimnazijos jaunųjų šaulių būrelio vadovė, ryšys su Žemaičių Kalvarijos senelių globos namais, kurie jau netrukus jais besidominčius jaunuosius šaulius pasikvietė į svečius. O juk tuščiomis nevažiuosi, tad visi pasitarę nusprendė – seneliams, arba, kaip dabar įprasta sakyti, aukšnio amžiaus žmonėms, bei visiems globos namų gyventojams vežti daržovių ir vaisių. Ir ne iš bet kur, o iš savo daržų ir sodų. O dar geriau – jeigu rudens gėrybes sunėš visi, kas mėgsta dalytis gerumu. Štai taip ir gimė „Gerumo akcija“. Prieš trejus metus jaunieji šauliai nusprendė, kad daržovėmis ir gerumu gali dalytis ir su daugiau žmonių, tad gimė draugystė dar ir su Plinkšių senelių globos namais.

Juolab kad daržai ir sodai linko nuo gėrybių, tad iki gražiausių žiemos švenčių norėjosi nudžiuginti tuos, kas šilumos, meilės ir gražesnio žodžio pasiilgsta labiausiai. Ši tradicija tuoj skaičiuos antrą dešimtmetį, o tai reiškia, kad ji keliauja iš kartos į kartą. Mat šiųmetėje akcijoje dalyvavo net buvusių būrio šaulių vaikai. Marijos Pečkauskaitės gimnazija puoselėja ir laikosi šios rašytojos, altruistės, savo gyvenimą paskyrusios kitiems, krypties: padėti, pagal galimybes sušelpiti neturtingesnį, dalytis žmogiškąja šiluma. Tokios pat idėjos laikosi ir šios gimnazijos jaunieji šauliai. „Gerumo akcija“ – viena iš mėgstamiausių šių „giliukų“ [jaunieji šauliai kartais vadinami giliukais] veiklų. Vos buvo duotas startas daržo gėrybių rinkimo pradžia, mokiniai patys atnešė daržovių, vaisių, prisidėjo ir mokytojai. Akcijos idėja, kaip sako būrelio vadovė, taip visiems patiko, kad tuoj pat buvo nuspręsta ją išplėsti, ir daržovių paieškos išsiplėtė po aplinkinius kaimus ir kaimelius.

„DARŽOVIŲ NESVERIAM, BET PRIEKABA VISADA BŪNA PILNA“

Kaip ir kasmet, šiemet Židikų miestelio ir aplinkinių kaimų (Lūšės, Pikelių miestelio, Ukrių, Bugenių, Račalių, Renavoj) ūkininkai, išgirdę jaunųjų šaulių prašymus dalyvauti „Gerumo akcijoje“, jungėsi su malonumu. Prisidėjo, kas kuo galėjo – ūkininkai rudens gėrybes vežė, nešė į seniūniją, jaunesiems šauliams beliko rūšiuoti ir krauti į transportą. Jį kasmet parūpina Mažeikių 801-osios šaulių kuopos vadas

Pranas Trakinis. Visko į priekabą buvo prikrauta – ir bulvių, ir morkų, burokėlių, moliūgų. Obuoliai ir kriaušės mašinoje taip pat užėmė savo pozicijas. Kiek visko surinko, niekas niekada neskaiciuoja ir nesveria, bet, pasak būrelio vadovės Gražinos, visada mašinos priekaba būna pilna. O šiemet ūkininkai, kaip pastebi šauliai, buvo itin dosnūs. Mat metai buvo palyginti palankūs – daržovių užauginta daug. Šiemet „Gerumo akcijoje“ dalyvavo aštuoniolika jaunųjų šaulių. Smagiausia, kaip sako idėjos autoriai, kad globos namuose jie visada laukiami. Ne tik dėl rudens gėrybių, bet ir dėl to, kad atvežę daržoves jaunieji šalies patriotai vien savo buvimu nuspalvina likimo nuskriaustų žmonių kasdienybę.

GERAS ŽODIS – GERIAUSIAS VAISTAS NUO VISŲ LIGŲ

Kotryna Marija – viena iš jaunųjų gimnazijos šaulių, dalyvavusių rudens gėrybių rinkimo akcijoje. Šios gerumo iniciatyvos mergina kasmet ypač laukia ir priduria, kad žmonės dosnūs, noriai dalijasi užaugintais vaisiais ir daržovėmis. Neša, krauna į mašiną, kas ką gali, populiariausi – moliūgai, bulvės, morkos. Šiemet į globos namus nuvežta daug obuolių, įvairių uogienių, medaus, bet svarbiausia, kad į globos namus šauliai veža ir visą glėbį meilės ir šilumos. Kaip sako Kotryna Marija, tai gal net svarbiau už daržoves. „Atiduodami tai, kuo nusprendė prisidėti, žmonės dažniausiai prašo perduoti seneliams kuo šilčiausius linkėjimus. Juk geras žodis – geriausias vaistas nuo visų ligų“, – įsitikinusi mergina. Ruoštis akcijai jaunieji šauliai daug laiko neturi. Nuo akcijos paskelbimo iki daržovių surinkimo – lygiai savaitė. Per ją, kaip sako Kotryna Marija, reikia sukurti kaip voverėms: paskambinti visiems ūkininkams, seniūnams, seniūnaičiams, giminėms ir pažįstamiems. Bet čia pat mergina priduria – verta. „Ir tikrai galiu teigti, kad tai puiki iniciatyva. Jauni žmonės mokosi atlaidumo, gerumo. Dažnai susitikę su seneliais gauna patarimų. Kiekvienais metais seneliai laukia mūsų atvykstančių. Nors su jais susitinkame tik kelis kartus per metus, kiekvienas susitikimas toks mielas ir malonus širdžiai“, – prisimindama apsilankymus globos namuose pasakoja jaunoji šaulė.

Bendravimas su vyresniais Kotrynai Marijai ne tik ne naujiena, bet ir malonumas. Nuo mažens ji domėjosi istorija, o devintąją dešimtį perkopusi jos pačios močiutė dar ir įkvėpė savo pasakojimais apie gyvenimą Antrojo pasaulinio karo metais. Pokalbiai su senoliais, pasak merginos, tik dar labiau stiprina patriotiškų jausmų ir norą dalytis su tais, kam šiandien sunkiau. „Susitikimai su seneliais jaunesiems šauliams ir geros pilietiškumo, pagarbos vyresniam žmogui pamokos. Jie pamato, kaip gyvena globos namų gyventojai, kokia jų kasdienybė. Šiemet kelios mergaitės po tokių susitikimų pareiškė, kad vasarą norės savanoriauti tuose globos namuose“, – priduria jaunųjų šaulių būrelio vadovė Gražina.

Ir ne tik globos namų gyventojai pasidžiaugia dėmesiu. Atsidėkodami už „Gerumo akciją“, globos namų gyventojai jaunuosius šaulius visada išlydi su dovanomis – tokiomis kaip rankų darbo mezginiai. O kur dar tas nuoširdus, kaip pastebi Gražina, domėjimasis, kaip jaunimui sekasi, kokias veiklas jie dažniausiai vykdo. Tai ne vienintelė akcija, šie šauliai globos namus lanko ir prieš pat Kalėdas. Pernai su globos namų gyventojais mokėsi marginti kalėdinius sausainius, rengė koncertus.

IR SUSKAMBA DARŽOVIŲ ORKESTRAS VISOMIS NATOMIS

Tokia jaunųjų šaulių iniciatyva, kaip sako Žemaičių Kalvarijos „Caritas“ globos namų socialinė darbuotoja Virginija Preibienė, – itin vertinama ir reikalinga. Juk daržovių

pirkti nereikia, o už sutaupytus pinigus globos namai gali seneliams nupirkti skanėstų. „Juk pagyvenę žmonės kaip maži vaikai – labai mėgsta saldumynus“, – šypsodamasi priduria socialinė darbuotoja. Šiuo metu vien šiuose globos namuose gyvena 45 žmonės. Jeigu kuris ir iškeliauja anapilin, vieta ilgai laisva nebūna. Didžioji gyventojų dalis – vieniši, ligoti senoliai, tad jaunųjų šaulių svečiavimasis – aukso vertės. Dažniausiai čia gyvenančių, kaip sako V. Preibienė, niekas nelanko. „Mūsų gyventojams labai patinka bendrystė prie arbatos puodelio, o ypač kartu padainuoti, pasikalbėti. Mėgėjai jie papasakoti apie senus laikus, kaip seniau gyveno.“ O kol vieni šnekučiuojasi, globos namų šeimininkės raitojasi rankoves ir iš dovanotų daržovių kuria šedevrus: burokėlių salotas, moliūgų sriubą, obuoliene, iš cukinijų – blynus, taip pat yra spaudžiamos sultys, verdami kompotai. Gimnazijos jaunųjų šaulių atvežtas daržovių orkestras suskamba visomis natomis. O kad būtų dar smagiau, į maisto ruošos procesą dažnai įsitraukia ir patys, dar pajėgiantys sukurti virtuvėje, globos namų gyventojai. Kaip sako administracija, tai jie daro su malonumu: „Kartais su seneliais jų virtuvėlėje kepame obuolių pyragus, sausainukus su uogiene ar obuoliais.“

Tokios akcijos ne tik materialinė, socialinė pagalba, bet ir vertinga patirtis jaunesiems šauliams. Na, kas gali būti smagiau už galimybę dalytis, matant spindinčias dėkingumo akis... ir girdint klausimą: „Kada vėl apsilankysit, kada sugrįšit?“ x

8

KAROLINA SAVICKYTĖ: „JŪSŲ GALVOS YRA PROTINGESNĖS NEI „CHATGPT“

1

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė

NUOTRAUKA: Lietuvos šaulių sąjungos archyvas

1. Pilietiško ir gynybos įgūdžių kurse moksleiviai mokosi išgyvenimo ekstremaliose situacijose.

Šių metų pradžioje devintokams prasidėjo Pilietiško ir gynybos įgūdžių kursai (PGJK), kuriuose mokiniai mokosi išgyvenimo įgūdžių ekstremaliose situacijose: ką turėti namuose ir ką susidėti į kuprinę, kai reikia evakuotis, ką reiškia įvairūs civilinės saugos signalai, kaip suteikti pirmą medicinos pagalbą, kaip pasigaminti maisto ir daugelio kitų gyvenime reikalingų įgūdžių. Mokymais visose šalies mokyklose rūpinasi Lietuvos šaulių sąjunga. Apie iššūkius ir patirtis, vedant šiuos mokymus, pasikalbėjome su Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaule Karolina Savickyte.

Kaip ir kodėl pradėjai vesti PGJK moksleiviams?

Šių metų pavasarį mokyklose pradėtas vesti Pilietiško ir gynybos įgūdžių kursas moksleiviams, juos veda šauliai, kariai savanoriai – rinktinėje ieškojo instruktorių. Kadangi pati esu švietėjų būrio vadė, važinėdavau po mokyklas, manęs paprašė pasiūlyti galinčių vesti šį kursą instruktorių. Paklausiau, kada reikia? Sako – po dviejų dienų. Supratau, kad nieko aš taip greitai nesurasiu, tad važiauvau pati. Pirmasis mano apsilankymas mokykloje, kaip PGJK kurso instruktorės, buvo kovo mėnesį, nuo tada ir tęsiu šią veiklą.

Ar pameni pirmąjį PGJK kursą?

Pirmą kartą kurso vesti važiauvau į Šalčininkų r. Kalesninkų Liudviko Narbuto gimnaziją. Nedidukėje, jaučioje mokykloje susidūrėme su netikėta situacija. Nors kursas vedamas lietuvių kalba, atėję į mokyklą pamatėme, kad klasėje lietuviškai kalba tik vienas žmogus, visi kiti – silpnai arba išvis nė bum bum. Teko improvizuoti ir papildomai vertėjauti į lenkų bei rusų kalbas. Žinoma, vykdam ten galėjome tikėtis kažko panašaus, bet... tokios situacijos nesitikėjome. Visgi, mūsų tikslas – išmokyti, tad dabar, jeigu matome, kad jaunuolis nesupranta, prieiname ir paaiškiname kitomis kalbomis.

Kas lemia mokymų sėkmę, ypač kai dirbama su jaunuimu?

Matau, kad kuo didesnė mokykla, tuo sunkiau organizuoti kursą. Būna, kad per dieną tenka atlaikyti ir po tris, ir po šešis srautus. Tada ir vaikai, ir instruktoriai būna pavargę. Vaikai ateina po septynių pamokų, informaciją tuomet daug sunkiau priima, prastiau susikoncentruoja. Pameni vieną puikiai pavykusį kursą Šalčininkų rajono Turgelių Povilo Ksavero Bžostovskio gimnazijoje. Klasėje vos 12 moksleivių, bet kitaip nei įprastai nė vienas nevlavo, į pamokas netgi ateidavo anksčiau. Manau, kad būtent šie vaikai ir išmoko daugiausia, nes kiekvienas galėjo paklausti, pamėginti praktiškai padaryti dalykus, kurių mokėmės.

Kuo labiausiai domisi moksleiviai?

Praktiniais mokymais. Šaudyba su mažomis išimtimis patinka visiems, pirmoji medicinos pagalba – ypač paminkyti manekeną. Vaikams patinka patiems užsidėti turniketą, įspūdį palieka, kai instruktoriai bando uždėti nekokybišką, kunišką turniketą ir šis lūžta – tuomet pamatome, kaip būtų realioje situacijoje, pasvarstome, ką daryti tokiu atveju toliau. Pati vedu paskaitas apie ekstremalias

situacijas, pasakoju apie išgyvenimo paketą. Žinoma, kai yra teorinės paskaitos, sunkiau, jos mažiau įdomios vaikams, bet be jų neapsieisi. Visuomet stengiuosi kuo daugiau teorinių situacijų iliustruoti realiais pavyzdžiais, kalbamės, diskutuojame. Pasidaliju asmeninėmis patirtimis.

Kadangi kalbu apie išgyvenimo krepšį, viena iš užduočių vaikams būna estafetės principu surašyti 10 pagrindinių daiktų, kurie jame turi būti. Dažnai matau vaikų pasimetimą, kad o j o j, nes visi daiktai išgaruoja iš galvos. Tuomet ir ateina supratimas, kad krepšį reikia pasiruošti iš anksto, nes jeigu to nepadarysi, nelaimės atveju neturėsi net pagrindinių daiktų.

Kitas pavyzdys. Ruošiamės žygiui, diena papuola nelabai tinkama. Vaikams prisakome apsirengti šiltai, būtina pasiimti pirštines, kepures, šalikus. Ir kiek ateina su pirštinėmis? Nė vienas. Žygio pabaigoje būna ir taip, kad instruktorius lieka tik su marškinėliais, nes viską atidavė vaikams, kurie nieko nepasiėmė. Kartais pamokos per praktiką būna ir skaudžios, kai grįžti sušalęs, bet reikia ir tokių pamokų.

Galbūt turi frazę, posakį, kuriuo motyvuoji kursų dalyvius, kai jie susiduria su pirmosiomis nesėkmėmis?

Dažniausiai sakau: „Chebryte, viskas yra gerai, atsakinėkite, kaip galvojate, nes ne visi klausimai turi tą vienintelį, teisingą atsakymą. Jūsų galvos yra protingesnės nei „ChatGPT“. Pastaruoju metu, siekdama paskatinti moksleivių pasitikėjimą savimi, sumažinti baimę klysti, klausiti, pasitelkiu pavyzdį su Thomu Edisonu, lemputės išradėju. Klausiu vaikų: „Iš kelinto karto jis sukūrė lemputę? Iš tūkstantojo. Kas būtų, jei jis būtų bijojęs klysti, klausiti, keisti – mes visi gyventume be elektros.“ Matau, kad tai veikia, tik sunku pasakyti, kiek ilgai.

Situacija, kuri kursų metu išmūšė iš vėžių?

Visuomet sunku, kai atsiranda per daug savimi pasitikintis, pasirodyti bandantis ir mokymus trukdantis moksleivis. Tuomet reikia laiko jį perprasti, bandai visuomet įtraukti, tiesa, ne visada pavyksta taip, kaip norėtum.

Kiekvienų kursų metu ne tik mokai, tikiu, kad ir moksleiviai ko nors išmoko Tave. Ko vesdama šiuos kursus išmokai Tu?

Tikrai mokausi ir aš. Išmokau, kad labai svarbus asmeninis kontaktas, kai nėra atskyrimo tarp instruktoriaus ir moksleivių – viskas lengviau.

Stengiuosi būti tarp jų, su jais ir nerodyti, kad esu visažinė ir dabar manęs klausykite, bijokit. Man svarbios jų patirtys. Kai jie jaučiasi išgirsti, tada kartu galime tobulinti kursą ir matyti, kas veikia, kas ne.

Trimis teiginiais apibūdink gerą instruktorių.

Savo srities specialistas. Jeigu tu pasakoji, ko nežinai, ištikis nesėkmė ir neįkvėpsi kitų.

Gebantis motyvuoti. Kodėl vaikas vidury Vilniaus dabar turi žinoti, kas tas kompasas? Kam jam eiti į tą žygį?

Išlaikantis balansą tarp draugiško ir disciplinuoto mokytojo.

Trimis teiginiais apibūdink gerą mokinį.

Dažnai įsivaizduojame, kad geras mokinys tas, kuris kelia ranką, gauna dešimtukus, važiuoja į olimpiadas ir pan. Vedant kursą mums svarbiausia, kad vaikas turėtų vidinės motyvacijos, turėtų kibirkštėlės, o mes ją galėtume pakūrenti.

Svarbu, kad nebijotų klausyti ir klysti. Labai didelė dalis vaikų bijo klysti, nes bijo, kad bus išjuokti.

Netrukdamas kitiems. Nei instruktoriams, nei klasės draugams. Būna, kad matai, jog vaikui tiesiog neįdomu mokytis. Ir per kelias dienas to nepakeisi. Bet jeigu jis netrukdo, bent šiek tiek klauso – jau yra šis tas.

Kaip dažnai instruktoriui pačiam reikia tobulinti savo žinias? Kokius pastaruosius kursus esi baigusi?

Šiuo metu Lietuvos karo akademijoje karybos ir lyderystės žinias gilinu Jaunesniųjų karininkų vadų mokymuose, tad visuomet esu mokymosi procese. Stebiu, kaip moko kiti, adaptuoju kai kuriuos dalykus ir pritaikau darbui su vaikais. Esu visai neseniai pabaigusi Psichologinių, pedagoginių žinių kursą. x

KAUNE – ŠAULIŠKOS DRONŲ KONSTRAVIMO DIRBTUVĖS:

NEPRIKLAUSOMYBĖ NUO KITŲ IR PAJĖGUMŲ DIDINIMAS

TEKSTAS: Rasa Markauskaitė

NUOTRAUKOS: Vytauto Didžiojo šaulių
2-osios rinktinės archyvas

1.-2. Bepiločiai orlaiviai.

Bepiločiai orlaiviai arba dronai jau kuris laikas keičia karybos taktiką ir strategiją. Karščiausiose fronto taškuose Ukrainoje dirbantis išminuotojas Rimas Armaitis vienoje laidoje yra pasakęs: „Pats blogiausias dalykas – dronai, jų daugiau nei uodų.“ Jo žodžius patvirtina ir daugiau karybos ekspertų, sakančių, kad pas karius dronų turi būti tiek, kiek jis turi artilerijos sviedinių. Taigi, dronai tampa labai reikšminga amunicijos dalimi.

1

Suprasdama šią tiesą ir operatyviai reaguodama į naujoves Vytauto Didžiojo šaulių 2-oji rinktinė ėmėsi dronų – mokosi jų valdymo ir konstravimo subtilumų. Bepiločių orlaivių pilotų mokymai rinktinėje vedami nuo šių metų pradžios.

Pagal dronų specialisto rengimo planą šauliai kas ketvirtį susirenka į dienos pratybas. Jie mokosi teorijos apie dronų panaudojimą taktinėje aplinkoje ir vykdo praktines užduotis: krovinių transportavimą, imitacinių sprogmenų mėtyimą, priešo persekiojimą naktį su šilumine kamera ir kitas. Mokymuose dalyvauja apie 70 šaulių, kad kiekvienas rinktinės skyrius turėtų po pagrindinį ir atsarginį dronistą.

Prie šių entuziastų prisijungė ir apie 20 šaulių, pajėgių konstruoti savadarbius dronus. Dalis jų įgūdžių įgavo dar vaikystėje, lankydami aviamodeliavimo būrelius, kitiems iki šių dienų artima elektrotechnika ir darbas su mikroschemomis bei lituokliais. Ši grupė ir toliau auga, nes supranta poreikį būti nepriklausomi nuo dronų gamintojų. Iš Ukrainos karių žinoma, kad didžiausias Kinijos dronų gamintojas visų pirma patenkina Rusijos poreikius, o tik tuomet produkcija tiekama Ukrainai ar ją remiančioms šalims.

Susitikimų metu iš atskirų komponentų nuo nulio surenkami dronai. Vieno drono sukonstravimas užtrunka kelias valandas, todėl ryte pradėjus darbus vakare jau vykdomi bandomieji skrydžiai. Šiuo metu gaminami įvairaus dydžio ir keliamosios galios FPV (angl. first-person view) dronai, valdomi pultu, vaizdą perduodantys į specialius akinius, dėvimus piloto.

Dronai gaminami skirtingi – nuo 3 iki 10 colių, jie pasitelkiami įvairioms užduotims. Vieni jų gali būti panaudojami žvalgybai, pastatų valymui, teritorijų stebėjimams, kiti, didesni – didesnio svorio transportavimui. Dronai su pritvirtintais sprogmenimis – nebrangi, bet efektyvi priemonė kare, leidžianti naikinti brangią priešo techniką ar įrangą. Savomis pajėgomis konstruojant droną pasiekama gana nedidelė, kelių šimtų eurų savikaina.

„Būtent dronai kamikadzės yra masiškai naudojami Ukrainos kare. Dronas su pritvirtintu sprogmeniu veikia kaip tikslaus pataikymo raketa, kurią pilotas valdo iki pat susidūrimo su taikiniu. Bepilotis orlaivis gali pasiekti iki 150 km / val. greitį ir transportuoti iki kelių kilogramų svorį, todėl tampa labai rimtu ginklu bet kokio lygio konflikte.

2

Deja, tenka pripažinti, kad Ukrainos kare ne mažiau šioje srityje atsilieka ir rusai. Todėl norime ne tik gebėti patys sukonstruoti, išsistituoti dronus, bet ir gebėti juos įveikinti kaip ginklus. Taip pat apgalvoti ir priemones, apsaugančias nuo dronų kamikadzė. Perpratus vieny prietaisų nuotolinio valdymo principus, atsiveria plačios galimybės šioms žinioms panaudoti kitose srityse“, – pasakojo Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės dronistai.

Sukonstravus efektyvią kovos priemonę, toliau vystoma idėja pradėti konstruoti fiksuoto sparno, lėktuvėlio tipo, bepiločius orlaivius. Jų skrydžio nuotolis ir ore buvimo laikas didesnis, todėl atsivertų naujos oro kovos priemonės. Neatmetama galimybė, kad ateis laikas prisėsti ir prie žeme judančių autonominių priemonių: robotų bei vandeniu plaukiančių, nuotoliniu būdu valdomų dronų.

Prie dronų konstruotojų gali prisijungti visi rinktinės šauliai. Tam nebūtinos elektrotechniko ar programavimo žinios, nes šias užduotis gali atlikti grupėje esantys specialistai, tačiau pririks

nemažai kantrybės: daug darbo sudaro mechaninis surinkimas varžtais ir kitomis priemonėmis, kas yra imlu laikui.

Didėjant gamybos pajėgumams, rinktinės šauliai priemones planuotų pradėti tiekti Ukrainai. Lietuvoje veikia ne viena paramą Ukrainai teikianti įstaiga ar įmonė, kuri gamina dronus arba įvairius priedus jiems. Iš viešumoje esančios gausios informacijos matome, kad savadarbiai FPV dronai „Toro“ yra vienas efektyviausių ginklų, kurie pagaminami prieinamomis priemonėmis.

Su šia iniciatyva šauliai sieks skatinti, kad į mokyklas sugrįžtų aviamodeliavimo būreliai, kurie buvo populiarūs prieš 20–30 metų. Į šią veiklą visų pirmiausia planuojama įtraukti jaunuosius šaulius. Šis smagus užsiėmimas jaunystėje gali padėti įgyti labai naudingų įgūdžių. Netgi mokėjimas valdyti FPV droną pačiam jo nekonstruojant būtų didelis pasiekimas, kuris įkandamas ne kiekvienam.

Artimiausiu metu Lietuvos šaulių sąjungoje bus plėtojamas ne tik bepiločių orlaivių įsigijimas, konstravimas, bet ir apmokymai, kaip juos valdyti. x

IŠGYVENIMO PRATYBOS PADEDA RUOŠTIS DIDESNIEMS IŠŠŪKIAMS

TEKSTAS: Lina Vaitiekūnaitė
NUOTRAUKOS: Eimantas Genys

Žmogus be maisto gali išgyventi iki mėnesio, tačiau be vandens jis ištvėrs tik kelias paras. Kaip sudėtingomis sąlygomis jį paruošti, kad būtų tinkamas gerti? Vandens filtravimo parankinėmis priemonėmis, o kartu ir ugnies įžiebimo, palapinsiausių statymo priedangai ir sausam bei šiltam poilsiui, higienos ir maskuotės pagrindų mokėsi Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos pirmojo kurso kariūnai, savo pirmąją parą praleidę lauko pratybose.

STUDIJŲ PRADŽIA – MOKOMAJAME PULKE

Tapę studentais ir susipažinę su pagrindinėmis kario elgesio ir tarnybos taisyklėmis, nuo rugpjūčio 28 dienos jie Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomajame pulke išeina 11 savaičių trukmės Kariūno bazinį kario kursą ir įgyja būtiniausių karybos žinių ir praktinių įgūdžių, būtinų kiekvienam kariui.

1. Kario „makiažas“ padeda maskuotis.
2. Instruktoriaus patarimai pirmojo kurso kariūnams.
3. Svarbiausias mintis reikia spėti užsirašyti.
4. Pamoka, kaip filtruoti nešvarų vandenį.

JAU YRA RAGAVUSIŪJŲ KARIO DUONOS

Nors dalis pirmakursių yra atlikę nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą Lietuvos kariuomenėje, tarnavę Krašto apsaugos savanorių pajėgose ar priklauso Lietuvos šaulių sąjungai, dauguma pagrindinius įgūdžius įgyja būtent Kariūno bazinio kario kurso metu. Todėl per šias išvykas į mišką jie tikėjosi daugiau veiksmo, dūmų ir kovos, ko iš pradžių nori kario duonos jau ragavę kariūnai.

Vieni sako, kad jiems širdis atsigauna miške, kai tenka pašaudyti ar judėti su kuprine, tačiau puikiai supranta, kad kantrybė ir valia padeda viską pasiekti. Jie pastebi, kad daugumai pirmakursių iš pradžių sunkiausia būna priprasti prie ankstyvo kėlimosi ryte, nuolatinio darbo ir rutinos. Tačiau klausimų nekyla – kai taps vadais, patys galės planuoti savo laiką. Tik tada atsakomybė bus kur kas didesnė. O dabar visi pirmakursiai turi būti kaip vienas kumštis ir atlikti viską, kas suplanuota.

TIKRASIS MOKYMASIS – LIETUVOS KARO AKADEMIJOJE

Lietuvos karo akademijos kariūnais didžiuojasi ir Mokomojo pulko instruktoriai, matydami drąsą ir iniciatyvą rodančius, motyvuotus vaikus ir merginas, stebėdami, kaip jie dalyvauja būtinųjų išgyvenimo įgūdžių pratybose.

Sėkmingai baigę Kariūno bazinį kario kursą ir lapkričio mėnesį Vilniaus katedros aikštėje Lietuvos Respublikai prisiekę kariūnai tęs studijas Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje. Jie supranta – tada ir prasidės tikrasis mokymasis, ketverių metų kelionė siekiant bakalauro diplomo ir pirmojo karininko – leitenanto – laipsnio. x

IŠ AMŽIŲ GLŪDUMOS KOVOJE UŽ LIETUVOS LAISVĘ

TEKSTAS: Stasys Ignatavičius

Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjas, ideologas ir pirmasis viršininkas Vladas Gerardas Putvinskis siekė sušaulinti Lietuvą. Tai nereiškė, kad visi Lietuvos gyventojai turėjo būti šaulių organizacijos nariai. Jis siekė, kad visi Lietuvos gyventojai taptų valstybės – tėvynės gynėjais. Šią ypatingą savybę – būti tėvynės gynėju ir kovoti už Lietuvos laisvę – jis paveldėjo iš savo kilmingos giminės protėvių – Broel-Pliaterių ir Putvinskių. Reikėtų paminėti, kad Putvinskių giminės herbas „Abdank“ istoriniuose šaltiniuose minimas jau 1212 metais. Iš žymesnių giminių, naudojusį šį herbą, buvo Skarbekai, Haraburdos, Vizborai. Šį herbą naudojo ir ukrainiečių etmonas Bogdanas Chmelnickis, Trakų vaivada Jonas Goštautas.

„Lietuviškąją Žana d’Ark“ – taip buvo vadinama 1831 metų sukilimo prieš carinę Rusijos okupaciją sukilėlių karinių pajėgų kapitonė, nacionalinė didvyrė grafitė Emilija Pliaterytė. Sukilimą pralaimėjus, jai buvo pasiūlyta pasitraukti į Prūsiją ir ten internuotis, tačiau Emilija pareiškė, kad, kol gyva, kovos už Tėvynę. Vos 25 metų sulaukusi narsioji Lietuvos patriotė nuo mūšiuose patirtų sužeidimų ir išsekimo mirė 1831 metų gruodžio 23 dieną Justinavo dvare netoli Kapčiamiesčio.

Į 1831 metų sukilimo batalijas aktyviai buvo įsitraukę ir Šilo Pavėžupio, Gaugarių, Graužikų ir Šardankšių dvarų paveldėtojas, Šiaulių apskrities bajorų maršalka Hermenhildas Kazimieras Putvinskis, kurio tėvas Dionizas Putvinskis buvo Lietuvos vyriausiojo teismo teisėjas, LDK kavalerijos

karužas. H. Kazimieras Putvinskis savo lėšomis apginklavo didelį būrį sukilėlių ir rėmė sukilėlius viso sukilimo metu.

1863 metais Lenkijoje ir Lietuvoje įsiliepsnojo naujas sukilimas prieš okupacinę Rusijos imperiją. Šiame sukilime aktyviai dalyvavo Rapolas Viktoras Florencijus Putvinskis, kuris buvo susižiedavęs ir vėliau vedė Idaliją Broel-Pliateraitę. Rapolas Putvinskis iš Prūsijos nupirko ginklus, jais apginklavo didelį sukilėlių būrį ir jį apmokė Kelmės turgaus aikštėje. Iki šiol Graužikų dvarvietėje Žvėryno kalno papėdėje stovi ažuolas, kurio drevėse ir šakose, pagal tą metų menusių prisiminimus, buvo slepiami sukilėlių ginklai. Malšinant sukilimą, R. Putvinskis carinės Rusijos administracijos buvo suimtas ir 1863 metų spalio 23 dieną ištremtas į Sibirą, dalis jo valdų buvo konfiskuotos.

Savo giminaitės, senelio ir tėvo pėdomis žengė 1873 metais Rygoje gimęs Vladas Gerardas Putvinskis. Augęs lenkiškoje aplinkoje, namuose kalbėjęs lenkiškai, bet apie 1900 metus su žmona Emilija [Vladas buvo vedęs bajoraitę Emiliją Gruzdytę, vyskupo Motiejaus Valančiaus giminaitę] apsisprendė būti lietuviais, ėmė mokytis lietuvių kalbos. Ypač didelę įtaką jiems padarė lietuvių visuomenės ir kultūros veikėjas, tautinio judėjimo dalyvis Povilas Višinskis. Paveiktas lietuviybės Vladas Putvinskis Šilo Pavėžupyje įsteigė pirmąją slaptą lietuvišką pradinę mokyklą, kitais metais buvo atidaryta slapta mokykla Graužikuose (pastatas išlikęs iki šių dienų). Šiose mokyklose buvo nemokamai mokomi dvarų darbininkų ir aplinkinių kaimų valstiečių vaikai. Reikėtų paminėti, kad lietuvių kalbos ir literatūros tuos vaikus mokė Žemaitė, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Jonas Biliūnas, Jadvyga Teofilė Juškytė-Širšė.

Netrukus Šilo Pavėžupio ir Graužikų dvarai tapo lietuviybės centru. Juose dažnai lankydavosi Povilas Višinskis, Žemaitė, Jonas Krikščiūnas-Jovaras, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Jonas Biliūnas, Augustinas Janulaitis, Antanas Žmuidzinavičius, Antanas Smetona, Jonas Jablonskis, Motiejus Valančius, Petras Avižonis ir kiti demokratinės pakraipos inteligentai, rašytojai, menininkai. Be švietėjiškos veiklos, A. Janulaičiui pasiūlius, Šilo Pavėžupyje V. Putvinskis

įsteigė didžiausią uždraustos lietuviškos spaudos gabenimo, paskirstymo ir persiuntimo centrą Žemaitijoje. Už knygnešystę, aktyvų dalyvavimą 1905 metais revoliucijos įvykiuose ir agitaciją prieš carą 1906 metais buvo suimtas ir keletą mėnesių kalėjo Šiaulių ir Kauno kalėjimuose. Antrą kartą už politinę veiklą V. Putvinskis buvo suimtas 1914 metais ir buvo ištremtas į Žemutinio Naugardo Voskresensko kaimą. Tremtyje išbuvo iki 1917 metų. Rusijoje bolševikams užgrobus valdžią, jis atgavo laisvę ir kurį laiką gyveno advokato K. Baranausko ūkyje Dono stepėse, vėliau persikėlė gyventi į Novočerkaską, iš kur 1918 metų balandžio mėn., vietovę užėmus vokiečių kariuomenei (vyko Pirmasis pasaulinis karas), sugrįžo į Lietuvą. Nors Lietuva buvo okupuota vokiečių kariuomenės, grįžęs į savo dvarus, organizavo vietos savivaldą, supirkęs iš vokiečių ginklų, jais apginklavo dvarų darbininkus ir rūpinosi apylinkės gyventojų apsauga nuo siautėjančių plėšikų ir plėšikaujančių vokiečių kareivių. Tai davė teigiamų rezultatų – įvairūs banditėliai ir plėšikaujantys vokiečių kareiviai ėmė vengti Kelmės apylinkių ir jas apeidavo. Tuo, nesaugiu Lietuvai ir jos gyventojams metu V. Putvinskiui subrendo mintis įsteigti karinę civilių žmonių organizaciją, kuri galėtų rūpintis krašto ir gyventojų saugumu.

1919 metų vasario mėn., tarpininkaujant būsimajam Respublikos Prezidentui Antanui Smetonai, jis buvo paskirtas Lietuvos tiekimo ir maitinimo ministerijos bendrųjų reikalų departamento direktoriumi. Kaune jam pavyko įgyvendinti savo kilnią idėją. Su grupe bendraminčių – Matu Šalčiumi, Miku Mikelkevičiumi, Antanu Žmuidzinavičiumi, Tadu Ivanausku, Antanu Žukausku-Vieniuoliu, Baliu Sruoga, Rapolu Skipičiu, Faustu Kirša, Vladu Stašinsku ir kitais įkūrė gausiausią ir garbingiausią tarpukario Lietuvos visuomeninę Tėvynės gynėjų organizaciją – Lietuvos šaulių sąjungą. Į V. Putvinskio pradėtą darbą sušaulinti Lietuvą ir visus šalies gyventojus paversti valstybės gynėjais įsijungė visa jo šeima.

Jo žmona Emilija aktyviai įsitraukė į Šaulių sąjungos įkūrimo veiklą. Buvo viena pirmųjų moterų šaulių. 1933 metų liepos 23 dieną per pirmąjį visuotinį moterų šaulių suvažiavimą buvo išrinkta LŠS moterų šaulių garbės pirmininke, šaulės ją vadino „Šaulių močiute“. Sovietų Sąjungai

Vladas Putvinskis siekė, kad visi Lietuvos gyventojai taptų valstybės – tėvynės gynėjais.

okupavus Lietuvą, 1941 metų birželio 14 dieną, suimta ir ištremta į Komiją. Vėliau už žodinį pasipriešinimą Ust Lekčimo tremtinių gyvenvietės viršininkui buvo įkalinta Syktyvkaro kalėjime, kur 1942 metų liepos 30 dieną mirė nuo išsekimo ir ligų.

Vyriausias sūnus Stasys Putvinskis [nuo 1938 metų – Pūtvis]. 1919 metais savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę. 1919 metų gruodžio mėn. baigė Karo mokyklą, dalyvavo Nepriklausomybės kovose su Lenkijos kariuomene. Už pasižymėjimą žvalgybos žygiuose lenkų užfrontėje buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi. 1925 metais Halės [Vokietija] universitete baigė agronomijos kursą. Iki 1935 metų – VII šaulių rinktinės vicepirmininkas. 1935–1938 metais – žemės ūkio ministras, vėliau – Žemės ūkio rūmų vicepirmininkas. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, 1940 metų liepos mėn. suimtas, kalintas Šiaulių kalėjime. 1941 metų gegužės mėn. SSRS NKVD Ypatingojo pasitarimo nuteistas aštuonerius metus kalėti. Nuo 1941 metų liepos kalintas Gorkio (dabar Žemutinis Naugardas) kalėjime, kur 1942 metų balandžio 4 dieną buvo nužudytas.

Duktė Ona Putvinskaitė-Tercijonienė. Nuo 1919 metų dirbo Šaulių sąjungoje. 1927 metų kovo 14 dieną išrinkta Kauno šaulių būrio Moterų sekcijos pirmininke, buvo pirmoji Kauno šaulių būrio moterų skyriaus vadė. Pirmajame visuotiniame šaulių moterų suvažiavime [1933 metų liepos 23 dieną] buvo išrinkta į šaulių moterų centro komitetą, buvo komiteto prezidiumo ir Sveikatos sekcijos vedėja. Su kitais organizavo Šaulių sąjungos sanitarijos kursus, dėstė šaulių moterų kursuose, stovyklose, skaitė paskaitas suvažiavimuose, rašė „Trimitui“. Pirmosios sovietinės okupacijos metu išvengė tremties, artėjant antrajai sovietinei okupacijai, 1944 metų liepos mėn., pasitraukė į Vokietiją. 1949 metais emigravo į JAV, kur 1953–1954 metais aktyviai veikė atkuriant Lietuvos šaulių

sąjungą tremtyje. Mirė 1972 metų vasario 5 dieną.

Sūnus Vytautas Putvinskis nuo 1919 metų mokėsi Dotnuvos žemės ūkio technikumė, kur aktyviai veikė įsteigiant technikumą šaulių būrį. Buvo išrinktas šio būrio išdininku, vėliau – pirmininku. Žaidė Dotnuvos futbolo komandoje „Šaulys“. Su technikumą šauliais 1923 metų sausio 10–15 dieną dalyvavo Klaipėdos atvadavimo operacijoje, už ką buvo apdovanotas Klaipėdos krašto atvadavimo medaliu. 1927–1934 metais Kelmės šaulių būrio pirmininkas, vienas iš V. Putvinskio vardo muziejaus įsteigėjas, Graužikų jaunųjų ūkininkų ratelio pirmininkas. Mirus V. Putvinskiui, perėmė Graužikų dvaro ūkį ir ūkininkavo. Lietuvą okupavus sovietams, dirbo žuvininku Graužikų tarybiniame ūkyje. 1941 metų birželio 14 dieną suimtas ir ištremtas į Kansko lagerį, kur 1942 metų lapkričio 5 dieną sušaudytas.

Duktė Sofija Putvinskaitė-Mantautienė į Šaulių sąjungos veiklą įsijungė 1919 metais. 1920–1922 metais Kauno šaulių būrio moterų būrio sekretorė ir moterų šaulių sporto vadovė. 1923 metais prasidėjus Klaipėdos krašto sukilimui, kartu su žymia Lietuvos žvalgybininke Marcele Kubiliūte įsteigė Klaipėdos krašto sukilimui remti komitetą. 1923 metais išrinkta Lietuvos moterų sąjungos tautiniam laivynui remti valdybos sekretore. Nuo 1927 metų šaulių moterų centro komiteto narė, nuo 1938-ųjų iki sovietinės okupacijos – šaulių moterų vadė. 1944 metų vasarą pasitraukė į Vokietiją, 1949 metais emigravo į JAV. 1953–1954 metais viena iš Šaulių sąjungos tremtyje iniciatorė, LŠS tremtyje laikinosios centro valdybos narė, vėliau LŠS tremtyje centro valdybos narė, šaulių moterų vadovė. Mirė 1984 metų balandžio 5 dieną.

Jauniausioji duktė Emilija Putvinskaitė-Pūtvytė aktyviai dalyvavo Šaulių sąjungos ir Skautų sąjungos veikloje, buvo Vytauto Didžiojo universiteto šaulių moterų skyrių organizatorė ir pirmininkė, jos iniciatyva buvo įsteigtos studentų korporacijos „Saja“ ir „Živilė“. Nuo 1949 metų gyveno JAV, kur aktyviai dalyvavo atkuriant Šaulių sąjungą tremtyje. 1956–1958 metais LŠS tremtyje laikinosios centro valdybos narė. Mirė 1995 metų kovo 22 dieną.

Be Vlado ir Emilijos Putvinskių vaikų, į šaulišką veiklą buvo įsitraukę ir kiti šeimos nariai. Sesuo Marija Putvinskaitė-Žmuidzinavičienė nuo 1930 metų dirbo Šaulių sąjungos moterų centro organizacinėje komisijoje, buvo šaulių moterų tarybos narė. Nuo 1933 metų šaulių moterų centro pirmininkė,

1935–1936 metais – šaulių moterų vadė. Būdama LŠS moterų vadė iškėlė mintį ir tai įgyvendino, kad šaulės moterys turi pereiti karinį parengimą. Mirė 1959 metų gegužės 12 dieną.

M. Žmuidzinavičienės vyras Antanas Žmuidzinavičius – V. Putvinskio bendražygis, vienas iš Šaulių sąjungos įkūrėjų, ilgametis Šaulių sąjungos Centro valdybos narys, 1929–1934 metais LŠS Centro valdybos pirmininkas. Mirė 1966 metų rugpjūčio 9 dieną.

Sofijos Mantautienės vyras Aleksandras Mantautas 1922 metais, pasitraukęs iš darbo Užsienio reikalų ministerijoje, perėjo dirbti į Šaulių sąjungą, buvo Šaulių sąjungos Kultūros ir propagandos skyriaus viršininkas, taip pat Centro valdybos narys – sekretorius. Jis buvo vienas iš 1923 metų Klaipėdos krašto sukilimo iniciatorių, organizatorių ir dalyvių. Po Klaipėdos atvadavimo – vienas iš Klaipėdos krašto šaulių XX rinktinės steigėjų. Ilgametis LŠS Centro valdybos narys. 1929–1930 metais redagavo „Trimitą“. Su žmona Sofija išleido tris tomus V. Putvinskio raštų. 1949 metais iš Vokietijos emigravo į JAV. 1952–1954 metais vienas iš Šaulių sąjungos tremtyje atkūrėjų, atkūrimo komiteto pirmininkas. Iki 1962 metų buvo renkamas LŠS tremtyje centro valdybos pirmininku, LŠS tremtyje garbės narys. Mirė 1986 metais.

Aleksandro ir Sofijos Mantautų sūnus Vaidievytis Andrius Mantautas – vienas iš Šaulių sąjungos tremtyje atkūrėjų, iniciatyvinio atkūrėjų branduolio sekretorius, dėl nenuilstamo jo darbo LŠS tremtyje buvo įteisinta JAV teisingumo ministerijoje, ilgametis LŠST ir LŠS išseivijoje garbės pirmininkas ir vadas, LŠS garbės šaulys. 1973 metais drauge su tėvais išleido Vlado Putvinskio raštus. Mirė 2017 metais.

1989 metais Lietuvoje atkūrus Šaulių sąjungą, į organizacijos atkuriamąją veiklą įsijungė V. Putvinskio vaikaitis Rimantas Pūtvis, ilgą laiką jis buvo LŠS Centro valdybos narys. Šaulių sąjungoje įsteigus LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubą, klubo veikloje aktyviai dalyvavo V. Putvinskio provaikaitis architektas Stasys Pūtvis, daugybę metų jis renkamas klubo tarybos nariu. Klubo narys ir gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės šaulys proprovaikaitis Tautvilas Pūtvis, kuris sėkmingai ūkininkauja paveldėtame Graužikų ūkyje. Žmuidzinavičių palikuonis Paulius Stasiukaitis – aktyvus LŠS Garbės sargybos kuopos šaulys. Karaliaus Mindaugo šaulių 10-ojoje rinktinėje aktyviai veikia Vaidotas Okulič-Kazarinas. x

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARIŲ SAVANORIŲ TAKAIS KAUNE 1919–1920 M.

13

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Liutauras Trumpulis

1. Dr. R. Šliūpo namai Daukanto g. 13 (šiandienis adresas). Buvo 2-ojo pėstininkų pulko štabas, Lietuvos karių savanorių registracijos vieta.

Mėgstu keliauti. Ne tik po mūsų gražią Lietuvą, gretimas, ne taip tolimas valstybes, bet ir po Kauną – savo gimtąjį miestą. Kelionė nebūtų kelionė, jei nebūtų siekiama savo tikslų. Šiais metais švėsime Lietuvos kariuomenės įkūrimo 105-ąsias metines. 1918 metų lapkričio 23 dieną Lietuvos vyriausybė išleido įsakymą dėl Lietuvos kariuomenės įkūrimo.

Lietuvos kariuomenė, jos pirmieji daliniai buvo sudaryti iš savanorių, iš eilinių, daugiausia, kaimo vaikinių, kuriems Lietuva buvo tartum pasakų ir legendomis apipinta šalis su savo karaliais ir didžiais kunigaikščiais, su Margiriu, kuris pasirinko verčiau žūti nei tapti kryžiuočių tarnu. Ir jie ėjo, traukė, kas su savo arkliu ir šautuvu, kas tik su savo arkliu, o kas tik su mamos įdėtu lašinių bryzu. Jie ėjo kurti ir ginti savo ateities valstybės, kuri vadinosi Lietuva.

Aš tiesiog noriu šiuokart pasiūlyti kelionę po Kauną, po vietas, kur kūrėsi pirmieji mūsų Lietuvos kariuomenės daliniai. Ne viskas išliko per tuos 105-erius metus. Kai kurie pastatai įgavo kitą paskirtį, pakeitė savo išvaizdą, kiti iš viso išnyko.

Savo kelionę pradėsime nuo Gedimino g. 20 (16). Čia 1919 metais buvo Europos viešbutis, kuriame 1918 metų gruodžio 29 dieną įsikūrė 2-ojo pėstininkų pulko vadas karininkas Vincas Grigaliūnas-Glovackis su pirmaisiais karininkais. Prieš mus Lietuvos karinių pajėgų štabas, kurio patalpose 1919 metų gegužės mėnesį, išvykus iš Kauno vokiečių kariams, įsikūrė Lietuvos krašto apsaugos ministerija, pradėjo darbą vyriausiasis kariuomenės vadas ir Vyriausiojo štabo viršininkas. Toliau mūsų maršrutas tęsiasi Gedimino gatve iki susikirtimo su Nepriklausomybės a. 10. Čia nuo sausio 8 dienos veikė Lietuvos krašto apsaugos ministerija, kol gegužės mėnesį persikėlė į jau minėtus reprezentacinius rūmus Gedimino g. 25. Vėliau šiame pastate veikė Kauno karo komendantūra, kurioje nuo 1928-ųjų dirbo ir Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Pranas Saladžius, Lietuvos kariuomenės antrasis departamentas. Reikia padėkoti Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos Kauno skyriui, KAM pilietinio pasipriešinimo departamentui ir LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo Kauno skyriui, kad pakabino lentelę LK antrojo departamento karininkams, sušaudytiems bolševikų Maskvoje 1941 metais. Deja, daugiau jokių atminimo ženklų. Šiandien pastatas priklauso Kauno poliklinikai. Išvaizda pakeista, pristatyti du aukštai.

Ką gi, traukiame toliau iki Gedimino ir K. Donelaičio gatvių susikirtimo. Čia kampiniame Lietuvos karo mokyklos pastate 1919 metų kovo 11 dieną pradėjo mokslus pirmieji Lietuvos kariūnai, būsimieji Lietuvos karūžai. Dabar šis pastatas priklauso KTU. Neieškokite atminimo lentelės, jos nerasite. Yra tik vėliau šiame pastate dirbusiems Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidaus reikalų ministrui gen. Kaziuui Skučui ir tarpukario Lietuvos Respublikos Saugumo departamento direktoriui Augustinui Povilaičiui, 1941 metų liepos mėn. sušaudytiems Maskvoje.

O reikia pažymėti, kad būtent pirmieji Lietuvos kariūnai labai prisidėjo prie Kauno miesto lietuviybės puoselėjimo. Visada tvarkingi, pasitempę. Po mišių įgulos bažnyčioje, užuot trumpiausiu keliu grįžę į savo mokyklą, jie žygiuodavo su daina Laisvės al. iki galo.

K. Donelaičio g. susijusi ne tik su Lietuvos kariuomenės kūrimu, bet ir su Lietuvos šaulių sąjunga. Būtent K. Donelaičio g. 13A name (jo jau nėra), kuriame su šeima 1919 metais gyveno V. Putvinskis-Pūtvis, buvo tuometis jos štabas. Iš šio namo pirmieji šaulių būriai ėjo į pagalbą kariuomenei, malšinant Lenkų karinės organizacijos (POW) rengtą sukilimą, ėjo į frontą kovoti už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Keliaujame K. Donelaičio gatve ir pasukame į dešinę A. Mickevičiaus gatve, kurios pabaigoje, prie funikulieriaus, – skverelis. Čia buvo vieno iš POW organizacijos vadovų Kaune J. Niekrašo namas su sodu, kuriame 1919 metų rugpjūčio 28 dieną operacijos metu buvo rasti organizacijos archyvai.

Keliaujame iki Antano Žmuidzinavičiaus namo-muziejaus. Šiandien jis žinomas daugiau kaip Vėlinių muziejus. Žinomas Lietuvos dailininkas buvo ne tik vienas pirmųjų šaulių, LŠS įkūrėjo V. Putvinskio-Pūtvio bendražygis, bet ir dalyvavo kovose už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. 1929–1935 metais buvo LŠS Centro valdybos pirmininkas. Šiame name paskutines savo gyvenimo dienas praleido ir mirė LŠS įkūrėjas, Lietuvos pilietinio pasipriešinimo ideologas, LŠS Centro valdybos pirmininkas V. Putvinskis-Pūtvis.

Einame į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį. Kariuomenės tikslas yra išsaugoti Lietuvos kariuomenės istoriją, formuoti istorinę atmintį, pristatyti laisvės kovų istoriją, ugdyti pilietiškai ir patriotiškai mąstančią visuomenę. Yra toks nuo seno žinomas ir amžiais patikrintas posakis: „Tauta, užmiršusi ir negerbianti savo istorijos, yra be ateities.“ Karo muziejus įsteigtas 1921 metų vasario 16 dieną gen. lttn. V. Nagio-Nagevičiaus iniciatyva. Jis per 24 dienas sename mediniame carinės Rusijos kariuomenės III-ojo Dono pėstininkų pulko manieže įrengė pirmąją Karo muziejaus ekspoziciją iš penkių skyrių. Reikia nepamiršti ir Lietuvos kariuomenės autorinktinės kūrimo. Šiuose karo kariuomenės pastatuose 1919 metų sausio mėn. buvo įrengti pirmieji Lietuvos kariuomenės autorinktinės automobilių garažai. Muziejų pašventino kunigas Jonas Mačiulis-Maironis. Iškilnėse dalyvavo tuometis Lietuvos prezidentas Aleksandras Stulginskis, kiti Seimo ir Vyriausybės nariai, kariuomenės atstovai, svečiai iš užsienio.

1936 metų vasario 16 dieną iškilmingai perkeltas į naujuosius Muziejaus rūmus. Ta proga Laisvės ir Žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklai, Laisvės varpas buvo apšviesti tūkstančiais lempučių. Atidaryme dalyvavo Prezidentas Antanas Smetona, Ministras pirmininkas Juozas Tūbelis, arkivyskupas Juozapas Skvireckas, kariuomenės vadas gen. št. plk. Stasys Raštikis ir kiti garbūs svečiai. Būtent šiame architektūros paveldo pastate, suprojektuotame architektu Vladimiro Dubenecko, Karolio Reisono ir Kazio Krisčiukaičio, Vytauto Didžiojo karo muziejus įsikūręs ir šiandien. Sustokime ir pagerbkime karių, atidavusių savo gyvybę kovose už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, atminimą prie Nežinomo kareivio kapo, prisiminkime kovas prie Laisvės paminklo, pereikime ir prisiminkime mūsų tautos valstybės kūrėjus ir gynėjus, kurių biustai stovi muziejaus sodelyje.

Grįžtame į Daukanto gatvę ir judame Kęstučio gatvės link. Laisvės al. ir Daukanto g. kampe Metropolio viešbutis. Jame 1919 metais buvo apsistojusi Jungtinių Amerikos Valstijų maitinimo misija, kurią saugojo Kauno komendantūros kariai. Ją saugant, vokiečių spartakininkų, kurie buvo bolševikų įtakoje, nukautas eilinis Pranas Emutis. Jo įvykdytas žygdarbis neleido sunaikinti JAV misijos. Atminimui Laisvės al. ant namo sienos kabo atminimo lentelė. Sustojame Daukanto g. prie 13-uoju numeriu pažymėto namo. Šiuose dr. R. Šliūpo namuose 1919 metų sausio 13–14 dieną veikė 2-ojo pėstininkų pulko štabas ir kareivinės, iki kol vokiečių okupacinė valdžia leido išsikelti į A. Panemunės kareivines, kur vėliau įsikūrė Lietuvos aukštoji karo mokykla. Ilgą laiką čia veikė Lietuvos karių savanorių registracijos punktas. Deja, apie tai čia vėl nerasime jokios informacijos. O štai kampiniame pastate, kur buvo įkurta Lietuvos karo milicijos, vėliau karo policijos mokykla, atminimo lentelė kabo.

Kita mūsų sustojimo vieta – Rotušės a. Tačiau čia atvykome ne tam, kad pažiūrėtume į Kauno Baltąją gulbę (taip buvo vadinama XVI–XVIII amžiuje pastatyta Kauno Rotušė). Ne, ne tam, o tam, kad prisimintume Lietuvos karius, 1919 metų gegužės 11 dieną davusius pirmąją Lietuvos kario priesaiką, dalyvaujant visuomenei, vyriausybei su prezidentu Antanu Smetona priesaikyje. Karius prisaikdino vyskupas Pranciškus Karevičius. Taip pat neieškokite atminimo ženklų – nerasite, o gal aš nepastebėjau.

Ką gi, judame Vilniaus gatve atgal Laisvės al. link. Kairėje pusėje – Vilniaus ir Gimnazijos g. sankryžoje stovi Maironio gimnazijos rūmai. »

Tai pirmoji pastatyta Kaune gimnazija 1862 metais. Joje mokėsi ne vienas Lietuvą garsinęs mokslininkas, kultūros ir meno veikėjas, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai. Dirbo žymūs Lietuvos pedagogai. 1920–1922 metais dabartiniuose gimnazijos rūmuose veikė Aukštieji kursai, davę pradžią Kauno aukštųjų mokyklų susikūrimui. 1920 metais šiame pastate vyko Lietuvos Respublikos Steigiamojo Seimo posėdis, dirbo I–III Seimai.

Perėję požeminę perėją, kairėje matome buvusios Lietuvos prezidentūros rūmus. Čia 1919–1940 metais buvo Lietuvos Respublikos prezidento rezidencija. Rugsėji minėjome 105 metus, kai į šiuos rūmus įsikėlė pirmasis Lietuvos prezidentas Antanas Smetona.

Artėjame prie Laisvės al. ir Vilniaus g. sankryžos – vietos, kurioje galime pastatyti paminklą pirmiesiems mūsų kariams savanoriams. Iš dešinės Apygardos teismo rūmai. 1919 metais buvusiose vokiečių kareivinėse įsikūrė pirmieji 2-ojo pėstininkų pulko kariai, vėliau išsikėlė į A. Panemunės kareivines. Iš kairės buvo pirmoji Kauno komendantūra. Ji buvo įkurta 1919 metų sausio 6 dieną. Pirmuoju komendantu paskirtas karininkas Juozas Mikuckis.

Pastatas nugriautas. Judame Savanorių pr. [buvusiu Kareivių, Ukmergės pl.]. Kairėje – šiandien veikianti Kauno alaus gamykla. Čia karo metu apleistuose Bliumentalio alaus daryklos pastatuose ir teritorijoje kūrėsi pirmieji Lietuvos kavaleristai. Iš čia jie išėjo į frontą. Čia gimė pirmieji naujos Lietuvos husarai. Vėliau jie persikėlė į Žaliakalnio kareivines Radvilėnų pl., kur ir šiandien pastatai naudojami Viešojo saugumo tarnybos. Kylame į viršų.

Kairėje pusėje matome didingą pastatą – Saulės gimnaziją. Pastatas pastatytas 1913 metais, skirtas lietuvių mokytojų kursams. Ne veltui pavadinti Saulės rūmais. Vėliau veikė mokytojų seminarija. Šie rūmai buvo pastatyti visuomenės lėšomis ir buvo pirmieji ne tik Kaune, bet ir Lietuvoje. Saulės rūmų kaip mokinių ugdymo įstaigos veiklos pradžia – 1923 metų rugsėjo 1 dieną. Čia buvo įkurta pirmoji Lietuvoje mergaičių progimnazija. 1924 metų sausio 28 dieną trumpam įsikūrė 3-iojo Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto pėstininkų pulko batalionas.

Pavažiavus į dešinę nuo Saulės gimnazijos, matyti vieno aukšto apmūrytas geltonų plytų namas Savanorių per. 38. Čia 1919 metų kovo 12 dieną pradėjo veikti Lietuvos karo aviacijos mokykla, vėliau perkelta į Aukštąją Fredą.

Grįžtame atgal ir keliaujame iki Molėtų gatvės. Sukame į ją. Kapsų ir Molėtų gatvių kampe buvo vadinamosios „Šapiro“ kareivinės, kuriose įsikūrė 3-iojo DLK Vytauto pėstininkų pulko 1-asis batalionas ir 2-oji kulkosvaidžių kuopa. Taip rašo istorijoje. Tačiau pagal nuotraukas, mano nuomone, 2-asis kulkosvaidžių batalionas buvo įsikūręs kareivinėse, kur dabar išlikęs V. Bacevičiaus pradinės mokyklos pastatas. Deja, šios kareivinės buvo medinės ir neišliko.

Grįžtame į Savanorių pr., judame K. Petrausko g. link, sukame dešinėn ir keliaujame iki J. Vileišio aikštės. Ši aikštė – tai ne tik karinių paradų aikštė, bet caro laikais buvo ir atsarginis Kauno aerodromas, karių pratybų aikštė, nusidriekusi iki tuomečio Kareivių pl. (dabar Savanorių pr.). Priešais aikštę, kitoje K. Petrausko g. pusėje, nuo 1922 metų veikė Lietuvos karo policijos mokykla ir kareivinės. 1940 metais sovietų likviduota. Tačiau jokios informacinės lentelės nėra. Grįžtame į Radvilėnų pl. Čia esančiose kareivinėse 1922 metais įsikūrė Lietuvos 1-asis husarų kunigaikščio Jonušo Radvilos husarų pulko kariai.

Keliaudami Lietuvos karių savanorių dalinių kūrimosi Kaune keliais turime atsiminti, kad tuo metu už mūsų tėvynės laisvę ir nepriklausomybę kovojo taip pat ir kitų tautybių Lietuvos gyventojai. Kirtę J. Basanavičiaus gatvę, aplankykime Žaliakalnio žydų kapines, naikintas sovietmečiu, bet nesunaikintas. Jose palaidoti Lietuvai nusipelnę žmonės, Lietuvos kariai savanoriai žydai. Pagal duomenis jose palaidoti 14 karių savanorių. Aš suskaičiavau 5 išlikusius karių paminklus. Ar Lietuva juos užmiršo? Tik dėl visuomeninių organizacijų jie apjuosti trispalvėmis juostelėmis, uždegamos atminimo žvakės. O gal reikėtų vieno bendro paminklo čia palaidotiems žydams savanoriams, atidavusiems savo gyvybę už mūsų bendrą valstybę?

Patraukiame Ažuolyno link. Čia buvusiose sentikių kapinėse taip pat palaidota Lietuvos karių. Amžinajam poilsiui atgulė ir baltgudžių bataliono kariai – Vyčio kryžiaus kavaleriai. Per Ažuolyną pasiekiamo Perkūno al. 3. Iš kareivinių likęs vienas pastatas. Negaliu dabar pasakyti, kas jame buvo, bet pagal kai kuriuos nepatvirtintus duomenis jame kurį laiką buvo dalinio štabas. Šiose kareivinėse kūrėsi Lietuvos kariuomenės šarvuotųjų rinktinė. Sukame į kairę Vytauto parku ir Vaižganto gatve einame iki radijo ir televizijos bokštų. 1919 metų sausio pabaigoje buvo suformuota inžinerijos kuopa, iš kurios liepos 1 dieną išskirtas elektromechanijos būrys, atsakingas už ryšius. Liepos 9 dieną iš vokiečių

buvo perimta buvusi Kauno tvirtovės kibirkštinė radijo stotis. Iš čia 1926 metų birželio 12 dieną, 19 valandą, pirmą kartą pasklido šaukinys „Alio, alio – Lietuvos radijas – Kaunas“. Vytauto parkas savo pavadinimą gavo nuo Vytauto kalno. Pagal legendas kadaise čia buvo LDK Vytauto medžioklės pilis. Būtent Vytauto kalne 1919 metais neseniai susikūrusios Lietuvos šaulių sąjungos nariams buvo organizuojamos pirmosios karinės pratybos. Išlikusio ir apgriuvusio parko kurhauzo patalpomis tarpukariu naudojosi šauliai.

Ką gi, mūsų kelionė artėja prie pabaigos. Leidžiamės į Vytauto pr. ir judame iki Karmelitų kapinių [Ramybės parko]. Šiose kapinėse palaidota nemažai žinomų Lietuvai nusipelniusių žmonių. Kapinių centre stovi S. Stanišausko sukurtas paminklas „Žuvome už Tėvynę“. Jis pastatytas nežinomų karių palaidojimo vietoje. Sovietiniais metais nugriautas, 1994 metais atstatytas. Priešais kapines, kitoje Vytauto prospekto pusėje, Lietuvos kariuomenės karo ligoninė. Greta jos, 1919 metų sausio 11 dieną vokiečių spartakininkų buvo nužudyti, eidami tarnybą, 2-ojo pėstininkų pulko kareiviai Juozas Kalasiūnas ir Antanas Zambacevičius.

Štai ir baigėme kelionę po Lietuvos kariuomenės kūrimosi vietas Kauno centre. O kur Aleksotas [karo aviacija], Žemieji Šančiai ir Aukštoji Panemunė. Tą maršrutą paliksime kitam kartui. Dabar sustokime ir pagerbkime prie paminklo „Žuvusiems už Tėvynę“ visus čia palaidotus, bet neperkeltus į kitas kapines, palaidotus įvairiose Lietuvos kapinėse, miškuose. Žuvusius už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę 1919–1923 metais, 1941 metais lietuvių tautos sukilimo metu, 1944–1969 metais – Lietuvos laisvės kovų metu.

Jei susiruošite keliauti šiomis vietomis, galite savo kelionę pradėti ir nuo paminklo „Žuvusiems už Tėvynę“. Žygio pabaigoje galite vėl prie jo grįžti. Mes privalome prisiminti savo Tėvynės sūnus, kurie pirmieji ėjo kovoti ir kurti šiuolaikinės Lietuvos valstybės. x

2. Kauno alaus gamykla, buvęs Bliumentalių alaus bravoras. Jo patalpose ir teritorijoje kūrėsi pirmieji Lietuvos kavaleristai.

3. Paminklas „Žuvusiems už Tėvynę“ – čia gali būti jūsų žygio pradžia arba pabaiga.

2

3

LAPKRITIS

Lapkričio 1 d. VISŲ ŠVENTŲJŲ DIENA.

Lapkričio 2 d. VĒLINĒS.

Lapkričio 11 d. 1673 metais Lietuvos–Lenkijos jungtinė kariuomenė, vadovaujama etmonų Mykolo Paco ir Jono Sobieskio, sumušė turkų kariuomenę ties Chotyneu.

Lapkričio 13 d. 1919 metais įkurta Kauno šaulių rinktinė. Pirmuoju rinktinės pirmininku paskirtas Balys Kemėšis.

Lapkričio 13 d. 1919 metais įsteigtas Seinų šaulių skyrius-rinktinė.

Lapkričio 17 d. 1919 metais LŠS Centro valdyba patvirtino Panevėžio šaulių skyriaus-rinktinės steigimą. Pirmuoju pirmininku išrinktas mokytojas Jurgis Elisonas.

Lapkričio 18 d. LATVIJOS NEPRIKLAUSOMYBĖS DIENA.

Lapkričio 19 d. 1989 metais Kauno ir aplinkinių šaulių būrių narių bendrame susirinkime atkurta Kauno šaulių rinktinė, kuri pasivadino Vytauto Didžiojo vardu. Pirmuoju rinktinės pirmininku išrinktas Ovidijus Bernatonis.

Lapkričio 20–21 d. 1920 metais Lietuvos kariuomenė sumušė lenkus ties Širvintomis ir Giedraičiais.

Lapkričio 21 d. 1919 metais LŠS Centro valdyba patvirtino Ežerėnų (Zarasų) šaulių skyriaus steigimą.

Lapkričio 21 d. 1920 metais kovose su lenkais ties Truskava ir Troškūnais žuvo šauliai: Jonas Ambrazas, Stasys Klimavičius, Petras Tukevičius, Antanas Žurskis, Antanas Miškeliūnas, Jonas Budrevičius, Petras Liktoras.

Lapkričio 21–23 d. 1919 metais kautynėse prie Radviliškio ir Šiaulių buvo sumušti bermontininkai, kurie buvo priversti chaotiškai trauktis iš Lietuvos teritorijos į Prūsiją.

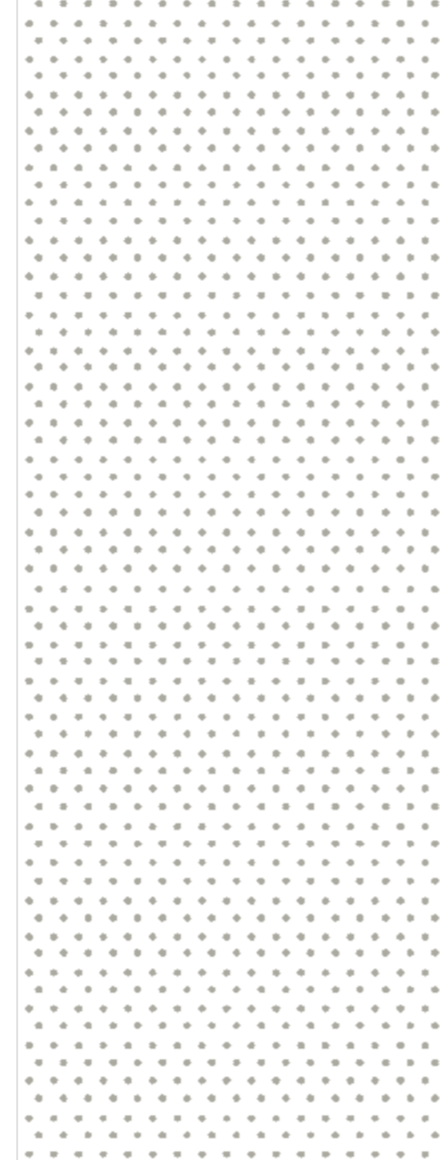
Lapkričio 22 d. 1919 metais Vytauto Putvinskio (Vlodo Putvinskio sūnaus) iniciatyva įsteigtas Dotnuvos žemės ūkio technikumui šaulių būrys.

Lapkričio 22–23 d. 1990 metais Kaune įvyko pirmasis atkurtos Šaulių sąjungos dalinių atstovų suvažiavimas, kurio metu buvo patvirtinta LŠS Centro valdyba, Įstatai ir Statutas. LŠS Centro valdybos pirmininku išrinktas Gediminas Jankus.

Lapkričio 23 d. 1851 metais gimė Lietuvos patriarchas, 1918 metų Vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signataras dr. Jonas Basanavičius. Mirė 1927 metų vasario 16 dieną Vilniuje.

Lapkričio 23 d. LIETUVOS KARIUOMENĖS DIENA.

Lapkričio 30 d. MAŽOSIOS LIETUVOS DIENA.

ISTORINIS DOKUMENTINIS FILMAS PULKININKUI JUOZUI VITKUI-KAZIMIERAIČIUI ATMINTI

VAIDINA DAINIUS KAZLAUSKAS, GABLIJA SIURBYTĖ, ROBERTAS LENARTAVIČIUS, JUSTINAS KAZIMIERAS JARUSEVIČIUS, TAJIUS BALSYS, DOBILAS SAKALAUSKAS, MYKOLAS LAPĖ, VAKARĖ SAKALAUSKAITĖ, MOTIJEJUS LAPĖ
 SCENARIJAUS AUTORE IR REŽISIERĖ AGNĖ ZALANSKAITĖ PASTATYMINIŲ SCENŲ IR MONTAŽO REŽISIERIUS SAULIUS PALIUKĄ OPERATORIŲ MYKOLAS ALEKSA, DARIUS MEILIUS
 MUZIKOS AUTORIUS IR GARSO REŽISIERIUS ANDRIUS LAUCEVIČIUS GARSO TAKELIO ELEMENTAI UPRIGHT MUSIC FILMO ANONSO AUTORIUS TOMAS SVIŠTERSKIS MAKING-OF AUTORIUS VALDAS VIESNAUSKAS DIZAINERIS AUDRIUS ARLAUSKAS
 FOTOGRAFAI AUGUSTAS DIDŽALVIS, MANTAS BARTASEVIČIUS KOSTIUMŲ DALINIŲKĖ LIEPA PIVOJAITE LOKACIJŲ DALINIŲKĖ ALEKSANDRA KORYAKINA (UKRAINA) GRIMO DALINIŲKĖS BARBARA SUŠKEVIČ, KRISTINA DOBROVLSKIENĖ, JUSTINA VASAUŠKAITĖ
 PASNEKOVAI DR. ARVIDAS ANUSKAUSKAS, KUN. GINTARAS VITKUS S.J., ERNESTAS KUČKALIS PRODUISERĖ AGNĖ ZALANSKAITĖ VYKĖDANTIEJI PRODUISERIAI VADOTAS VAIČIUS, KAPOLIS BAGDONAS VYRIAUSIASIS REKONSTRUKTORIUS RAMŪNAS SKVIREČKAS
 KOMUNIKACIJOS VADOVAS MANTVIDAS ZALENAS REKLAMOS AGENTŪRA UAB CINEMA AIS GAMTOS ĮMONĖ VSI VERTI MEDIA
 MECENATAI PULKININKO JUOZO VITKAUS-KAZIMIERAIČIO ATMINTIMO DRAUGIJA, LIETUVOS KARIUOMENĖ, LIETUVOS NACIONALINIS RADIJAS IR TELEVIZIJA, VYDŪNO JAUNIMO FONDAS (ANTANO DUNDŽILO PALIKIMAS)

KINO TEATRUOSE NUO RUGSĖJO 29 D.

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!

Žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkių. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai